

پیشہ کیپہ ک دہربارہی عہقیدہ

نامادہ کراوہ لہ لایہ ن
ہاوسہ نگ کارہ ران

۲۲/شہ وال/۱۴۴۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئەي موسولمانى ئازىز، بە پشتىۋانى الله عز وجل لەم نامىلكەيەدا باسى پيشەككە ئەكەين
بۆ روونکردنەۋەي بىروباۋەر(عەقىدە)، كە بناغەي ئىسلامە و گرنگىيەكى زۆرى ھەيە.
بەشپۆەيەك تەنانتە دوارۆژى ئىمە لەسەرى ۋەستاۋە ۋەك موسولمان، مەبەستمان لە دووارۆژ
لېرەدا رۆژى دوايىيە كە ئايا بەھەشتە ياخوود دۆزەخ پەنا ئەگرىن بە رحمان.

بزانە موسولمانى ئازىز:

- پېغەمبەران (عليهم السلام) ھەموويان لەسەرى يەك دىن بوون ئەۋىش دىنى (الإسلام) ە.
- ۋە ھەموويان يەك ھەلوپست بوون لەسەرى ئەسلى ئەم دىنە ئەۋىش (تەۋھىد) ە.
- ئىسلام دىنى ھەموو پېغەمبەران بوۋە ھەر لە نوح تاۋەكو محمد [عليهم السلام] ھەموويان لەسەرى يەك دىن بوون بى جياۋازى ۋەكو الله تعالى دەفەر موۋىت:
{ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحاً إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ * وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ } {المؤمنون_۵۰_۵۱}
- ۋە ماناى [امتكم امة واحدة] لە ۋائايەتەي سەرەۋە ۋاتە ئەي پېغەمبەران ھەموۋتان دىنەكەتان يەك دىنە ۋ يەك مىلەتە ئەۋىش بانگکردنى مروۋقە بۆ پەرستنى الله ﷻ بە تاك ۋ تەنھا بەبى شەرىك بۆ دانانى. [ابن كثير]
- ۋە لە فەرموۋدەيەكى تر كە ئىمامى مسلم ۋ ئەۋانى تر گىراۋيانەتەۋە كە پېغەمبەر ﷺ فەرموۋىتەي:
{ الْأَنْبِيَاءُ إِخْوَةٌ مِنْ عِلَاتٍ وَأُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ }.
- البغوي لە (شەرحى السنة) دەفەر موۋىت: بەراستى دىنى ھەموو پېغەمبەران يەك شتە لە كاتىكدا شەرىعتەكانيان جىابوون، ۋەكو چۆن ئەۋ مندالانەي كە باوكيان يەكە [العات] بەلام لە دايكى جياۋازن...
- بەلگە زۆرن لە قورئان بۆ نموۋنە الله تعالى دەفەر موۋىت: { وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ } {الانبيا ۲۵}
- كەۋاتە موسولمانى بەرىز لېرەدا بۆمان دەردەكەۋىت كە تەنھا شەرىعتەكانيان جىابوون ۋە بەلگەش ۋوتەي الله تعالى-يە ھەر ۋەك دەفەر موۋىت:
{ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا } {المائدة ۴۸}
- ھەر بۆيە ھەموو پېغەمبەران تەنھا بۆ ئەۋ مەبەستە نېردراون كە بانگکردنى خەلكە بۆ تەۋھىد ۋ پەرستنى الله ى دروستكەرى ئەرز ۋ ئاسمانە بە ملكەچى، ۋ سبحان الله عما يشركون.
- ئەي موسولمانى ئازىز، بەم شپۆەيە زانىمان كەۋا ھۆكارى ناردنى پېغەمبەران ۋ مەنھەج ۋ شەرىعتىيان بە چى جورىك بوۋە كە ئەمەش زۆر گرنگە موسولمان بىزانىت.

دیننه سەر بابەتییکی گرنگی تر که له خوارهوه به چهند خالیک ئاماژە ی پێ کراوه:

مانای ئیسلام چیه ؟

واته تهسلیم بوون بۆ بهیه کخوایه رستی الله ﷻ به گوێرایه لی و خو پاککردنه وه له شه ریک و بریاردان بۆ الله ﷻ.

قال تعالی: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ﴾ {النساء ۲۵}

واته: کێ ههیه ئاینی چاکتر بێت له و که سه ی ڕووی کردۆته الله و خو ی سپاردبێ به الله ﷻ و نیه تی پاک بێت له کرداره کانی و به پێی شه ریه تی الله ﷻ بجو لێته وه. هه روه ها ده فه رموو ی: ﴿وَمَنْ يُسَلِّمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى﴾ {لقمان ۲۲}

واتا (ئه وه ی ڕوو بکاته په روه ردگاری و نیه تی پاک بێت له کاره کانی دا پا به ند بێت به شه ریه تی الله ﷻ، ئه وه په یمانی له لایه ن الله ﷻ وه بۆ دراوه که سزا نه درێت). هه روه ها ده فه رموو ی: ﴿فَالْهَکُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ﴾ {الحج ۳۴} واتا (په روه ردگاری ئیوه په روه ردگاریکی تاک و ته نهایه هه مووتان ته سلیم و ملکه چی ئه و بن و مژده ش بده به و به ندانه ی ملکه چ و رازین به بریاری الله ﷻ).

کهواتا زانیمان ئیسلام چیه، با ئیستا بزانیان موسلمان کییه ؟

بزانه ره حمه تی په روه ردگار برژێت به سه رتدا موسو لمان واتا ئه و که سه ی خو ی ته سلیمی الله کردوو ه ملکه چیه تی، ئه وه ی فه رمانی پێ کردوو ه ده یکات وه ئه وه ی نه هیی (رێگری) لێ کردوه لێی دوور ده که وێته وه...

نالێ: بۆ ؟

نالێ: ئاخو چۆن ؟

نالێ: چۆن وائهبی ؟

به لکو ئه لی: بیستمان و گوێرایه لی بووین.

هه ر ئه مه ش مانای {ئیسلامه}

واتا ته سلیم بوون به الله ﷻ

کهواتا مادام خو مان به موسلمان ئه زانیان نابێت حوکه مانی الله به کۆنه په رستی و دواکه وتوو یی دا بنیین. هه روه ها نابیت بلیین کاتی ئه م حوکه مانه به سه رچوو ه بۆ ئه م سه رده مه نابیت، وه نابیت به زۆر مانا کانی بگوێرین تا دلی دوژمنانی دینی الله پێ رازی بکه یین له ترسی ئه وه ی نه وه ک گالته به دینه که مان بکه ن یا خوود له پێناو به ده سه ته ییانی ده سته که وتییک له دونیا. بۆیه نابیت شه رم بکه یین و ئه و گفتارانه بلیین و ئه و کردارانه جی به جی بکه یین که خالقمان بۆمانی داناوه. و ده بێت ئازا و به جه رگ بین وه ک پێشه و امان محمد صلی الله علیه وسلم،

بهراستی گهر به حهق ئه و بکهینه پيشه وای خوومان ئه و سهرفراز ده بین.

ئه ی موسولمانی ئازیز، له م روژگارهدا و له م سهرده مه دا بابه تیک هه یه زور نامۆیه له نیو کۆمه لگهی موسولمان ئه ویش (ته وحید)ه، که نادیار و شاردر او ته وه و باسی ناکریت له کاتیکدا:

ته وحید مافی الله -یه به سهر بهنده کانیه وه

وه له پیناو گیرانه وهی ئه م مافه بوو بۆ الله ﷻ

دژایه تی {پیغه مبه ر نوح علیه السلام} کرا

{پیغه مبه ر ئیبراهیم علیه السلام} خرایه ناو ئاگره وه

{پیغه مبه ر محمد ﷺ} سزادرا و شاربه ده ر کرا

چهنده ها پیغه مبه ری تر له پینا ویدا ناره حه تیان بی نی -سه لامی خوا له هه موویان بی ت.

له شکرێک له حه قبیژان وهه لگرانی ئه شکه نه جیهان چه شت.

گه وره ترین حیکمه تی جهاد و تیکۆشان له ئیسلامدا گیرانه وهی مافی یه کخواپه رستیتنی خالق

خه لکه، و چه سپاندن و ته حقیقکردنی ته وحیده که ئه هلی کوفر پيشی لیان کردووه، وریگا بۆ

زه و تکردنی خو شده که ن.

ته وحید ئامانجی سه ره تا و کو تایی بانگه وازی پیغه مبه ران بووه، به لام ئیستا زۆرینه ی به ناو

میراتگره کانی پیغه مبه ران ئه م مافه ده شار نه وه له پیناو مه رامی خو یان و بۆ رازی کردنی

سته مکاران.

ئه ی موسولمانی خو شه ویست بزانه:

ته وحید پيش هه موو شتی که ته نانه ت پيش نویژ و قورئان پيش خویندنی هه موو عیلمه کانی

تره {پیغه مبه ر ﷺ} ئاوا فی ری اصحابه کانه کردووه {الایمان قبل القران}.

{ عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: "كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ فِثْيَانُ حَزَاوِرَةَ، فَتَعَلَّمْنَا

الْإِيمَانَ قَبْلَ أَنْ نَتَعَلَّمَ الْقُرْآنَ، ثُمَّ تَعَلَّمْنَا الْقُرْآنَ، فَأَزْدَدْنَا بِهِ إِيْمَانًا " } رواه ابن ماجه {٦١} وهو

حدیث صحیح.

واتا: { له جوندوبی کوری عبدالله-ه وه ده فه رمووی ت : له لای پیغه مبه ر «ﷺ» بووین

هه موومان گه نجانیک ی به هیز بووین فی ری ئیمانی ده کردین پيش ئه وهی که قورئانمان فی ر

بکات پاشان قورئانی فی ر ده کردین، ئیمانمان پی ی زیادی ده کرد

هه روه ها له ابن عمر (رضي الله عنه) ئه لیت: { لَقَدْ عَشْنَا بُرْهَةً مِنْ دَهْرِنَا وَإِنْ أَحَدْتَنَا يُؤْتَى

الْإِيمَانَ قَبْلَ الْقُرْآنِ }

رواه الحاکم بسند صحیح.

ههروه‌ها له خُذِيفَةُ (رضي الله عنه) : { إِنَّا قَوْمٌ أُوتِينَا الْإِيمَانَ قَبْلَ أَنْ نُؤْتَى الْقُرْآنَ }
رواه البيهقي و سعيد بن منصور في سننه.
وه به‌داخه‌وه ئیستا قورئان فیر ده‌کرین هه‌تا ئه‌مرن نازانن ئیمان چیه!!

ئیستا که زانیمان گرنگی ته‌وحید و پیگه‌ی چیه که واتا با بزانی ته‌وحید چیه و پیناسه‌ی بکه‌ین:

پیناسه‌ی ته‌وحید له شه‌رعدا: به‌تا‌کدانانی الله تعالی -یه له‌وه‌ی که تایبه‌تی خۆیه‌تی له پهره‌ردگاریتتی، و په‌رستراوییه‌تی، و ناو و سیفاته‌کانیدا.
یاخود بریتیه له: زانستی که به‌هۆیه‌وه بیروباوه‌ری ئیسلام فیرده‌بین له به‌لگه جیگیره‌کانه‌وه.
هه‌روه‌ها زانستی ته‌وحید چه‌ند ناویکی تریشی بۆ به‌کار ده‌هینریت له‌وانه: {الْعَقِيدَةُ، وَالْإِيمَانُ، وَالسُّنَّةُ، وَأُصُولُ الدِّينِ، وَالشَّرِيعَةُ}.

هه‌ر بۆیه ره‌حمه‌تی په‌روه‌ردگارت لی بی‌ت واجبتین وله‌پیشترین و به‌سوودترین و گرنگترین زانسته شه‌رعه‌کان (ته‌وحید) ه که بناغه‌ی ئیسلامه.

سه‌ره‌تایه‌ک بۆ فیربوونی ته‌وحید

ته‌وحید چیه؟

شیخ محمدی کوری عبدالوهاب له پیناسه‌ی ته‌وحید ده‌فهرموویت:
{هو أفراد الله بما يختص به من الربوبية والألوهية والأسماء والصفات}
واته: بریتیه له به‌تا‌ک زانیی الله ﷻ له هه‌موو شتی که تایبه‌ته به‌ذاتی به‌رزی و شایه‌ن به‌ذاتی پاکیه‌تی له په‌روه‌ردگاریتتی، و په‌رستراوییه‌تی، و ناو و سیفاته‌کانیدا.
که بریتیه له:

{په‌رستنی الله ﷻ به‌ته‌نها}

که ئه‌وه‌یی تایبه‌ته به‌ته‌وحیدی الله ﷻ سێ شته:

1- عیاده‌ته‌کان.

وه‌ک مه‌زنی و خۆشه‌ویستی و زه‌لیلی ملکه‌چ بوون و هانا بردن.

2- په‌روه‌ردگاریه‌تی.

وه‌ک دروستکردن و به‌خشین و رزق و رۆزی و به‌رپوه‌بردن و ژيان و مردن.

3- جیگیرکردنی سیفاته‌ به‌رزو ته‌واوه‌کانی الله ﷻ که ته‌نها تایبه‌ته به‌وه‌ پاک راگرتنی له‌هه‌موو که‌م و کوریه‌ک.

مه‌به‌ست لی‌ره جو‌ره‌کانیه‌تی، إن شاء الله تعالی به‌ووردی باسی ده‌که‌ین و ئاماژه‌ی پێ ده‌ده‌ین.

که‌سێک پرسیار ده‌کات، ئایا وشه‌ی ته‌وحید له قورئان و فه‌رمووده و هاتووه؟
- الله ﷻ له سوره‌تی البقرة ئایه‌تی ۱۶۳ ده‌فهرموویت: {وَالَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ} {البقرة ۱۶۳}
واتا: په‌رستراو و خوای ئیوه‌یه‌ک خوایه‌که.

{و سبب نزول هذه الآية أن الكفار قريش قالوا يا محمد صف لنا ربك وانسبه فأنزل الله تعالى هذه الآية}

واته. هو کاري دابه زینی ئەم ئایه ته ئەوه بوو که کافره کانی قوره یش وتیان ئەی محمد وه سفی پهروه ردگاری خوټ بکه بوټمان و په چه له کهیشی دیاری بکه جا الله تعالی ئەم ئایه تی دابه زاند.

ههروه ها الله ﷻ له {سورة الانعام ۱۹} ده فهرمووټ:
{قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ}.

واتا: به لکو پټیان بلای خوای گه و ره ته نها په رستراوی حه قه و تاک و ته نها یه و هه ر ئەو شایه نی په رستنه و جگه له و په رستراویکی تری به حه ق نبیه که شایه نی په رستن بیټ.

{وَإِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ} {الانعام ۷۸}

وه من به ریم له و شه ریکانه ی که بو خوای گه و ره پریارتانداوه که وه کو خوا ده یان په رستن.

پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) به عمری کوری خه تاب (رضی الله عنه) فهرمووی.

{ئەگەر باوکت دانی به ته وحید بنایه تۆش پوژو و خیرت بو بکردایه ئەوه

سوودی ده بو بوی} رواه احمد.

که واتا با بزاین بو چی ته وحید گرنگه ؟

ئهی موسولمانی ئازیز، دوا ی ئەوه ی وشه ی ته وحیدمان کرد پروونمان کرده وه، بیگومان ده بیټ بزاین ئەم وشه یه که {ته وحیده} گرنگیه که ی چیه وه مروټ چ قازانجیک ده کات له م وشه یه به چه ند خالیک بو ئیوه ی خو شه ویستی روون ده که ی نه وه:

یه که م

ئەم زانسته که ته وحیده زور گرنگه چونکه مروټ کاتیک ته وحیدی نه بوو ئەوا هیچ شتیکی لای قبول نابیت ئەگەر چی زو ریش عیبادت بکات.

عیبادته کانیش وه ک {نوټر، و پوژو، و زه کات، و حه ج}

چونکه یه که م شت که فهرمانی پیکرا ته وحید بوو پټش نوټو پوژو و حه ج.

به لگه شمان ئەو فهرمووده یه

عن ابن عباس قال.. لما بعث النبي صلى الله عليه وسلم معاذ بن جبل الى نحو الي اليمن قال له. (انك تقدم على قوم من اهل الكتاب فليكن اول ما تدعوهم الى ان يوحدوا الله تعالى فإذا عرفوا ذلك، فأخبرهم أن الله قد فرض عليهم خمس صلوات في يومهم وليلتهم فإذا فعلوا فأخبرهم أن الله قد فرض عليهم زكاة تؤخذ من أموالهم فتد على فقرائهم فإذا أطاعوا بها فخذ منهم وتوق كرائم أموال الناس)

واته: عبدالله ی کوری عباس ئە فهرمووټ کاتیک پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) معادی

کوری جه به لی نارد بو یه مهن پیی فهرموو {تۆ ده یچیت بو لای قه ومییک که ئەهلی

کیتابن { کیتابیان له لایه ن الله بۆ دابه زیوه وه کو جوله که کان } یه کهم شت بانگه شه یان بکهیت بۆی ئه وه بیت که الله به ته نها بزائن و بیپه رستن . ئه گهر ئه وه یان کرد یان قبولیان کرد هه والیان پێیده که الله ﷺ پینج نویژی له سهر فهرز کردوونه له شه و و رۆژه کانیدا ئه گهر نویژیان کرد هه والیان پێیده که الله ﷺ زه کاتی له سهر فهرز کردوون له دهوله مهنده کانیان وهرده گیریت ده درپته هه ژاره کانیان جا ئه گهر دانیان به وه دانا قبولیان کرد لیان وهرگره وه خۆت بپاریزه له وهی سامانه به نرخه کانی خه لکی وهرگری.

دووهم

جا ئه گهر سه رنج بدهینه فهرمووده که ی سه ره وه ئه بینین یه کهم شت که فرمانی پیکرabit بریتیه له به تاک په رستن و ته نیا زانیی الله ﷺ پیش ئه وهی باسی نویژ و رۆژو و هه ج و زه کات بکریت باسی ته وحید کراوه .
له معانی کوری جبل (رضي الله عنه) ریوايه ت کراوه فهرموویه تی پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی:

{ ئایه ئه زانی مافی الله ﷺ به سه ر به نده وه چیه ؟

معاذ فهرمووی الله و پیغه مبه ره که ی زاناترن، فهرمووی ئه وه یه به جوانی بپه رستریت هیچ هاوبه شی بۆ بریار نه دریت ، فهرمووی ئایه ئه زانی مافیان چیه به سه ریه وه ؟ [* مافی به نده کان چیه به سه ر الله ؟] دیسان وتی الله و پیغه مبه ره که ی ﷺ زاناترن، فهرمووی مافیان به سه ر الله ﷺ ئه وه یه که هیچ سزایه کیان نه دات { صحیح اخرجه مسلم }
که واته لیره بۆمان پروون بۆوه که په رستن الله ﷺ به تاک ته نها مافی الله یه ده بی به تاک و ته نهایی بپه رستریت .

سێیه م

له عبدالله یی کوری عه مرو ره زای خوای له سه ر بیت له پیغه مبه ره وه صلی الله علیه وسلم ئه گیرپه ته وه که (بانگی پیاویک ئه کریت له سه رانی خه لک له رۆژی قیامه ت ئینجا 99 ده فته ری بۆ پان ئه کریته وه هه ر ده فته ری ک به قه د بینینی چاوه کان درپژه دواتر خوای په روه ردگار پپی ده فهرموویت ئایه ئینکاری هیچ شتیک له مه ده که یین ؟
ده لیت نه خیر ئه ی په روه ردگار، پاشان خوای په روه ردگار ده فهرموویت ئایه هیچ عوزرو بیانویه ک یا خود چاکه یه کت هه یه ؟
پیاوه که ده ترسیت ده لیت نه خیر ئه ی په روه ردگارا .
له و کاته دا الله تعالی ده فهرموویت نه خیر، به لکو تۆ لای ئیمه هه ندی چاکه ت هه یه هه روه ها ئه مرو هیچ زولم و سته میک له سه رت نییه جا کارتیکی بۆ ده رده هیئریت تیایدا نوسراوه { أشهد ان لا إله الا الله و أن محمدا عبده ورسوله } ..
پیاوه که ده لیت ئه ی خوایه ئه وه چیه ؟
له گه ل ئه م ده فته رانه ده فهرموویت تۆ سته مت لینا کریت . پاشان ، ده فته ره کان ده خرپنه سه ر

لاییه کی تهرازوو کارته کهش دهخریته سهر لایهک، له ئه نجامدا دهفته ره کان سووک و کهم دهبنه وه کارته کهش قورس و گران ده بیئت. {روا الحاکم فی مستدرکه.}

بۆیه بزانه الله لیّت خوْشبیّت، ئه مهش پاداشتی ته وحیده بۆیه ئاگاداری ته وحیده کهت به ئه ی موسولمانی ئازیز.

قال الإمام المُجدد شیخ الإسلام محمد بن عبد الوهاب فی کتابه المُفید؛ کتاب "التوحید الذی هو حقُّ الله علی العبید":

التوحید: حق الله علی العباد.

ته وحید مافی خوای گه وره یه به سهر بهنده کانیه وه

وقول الله تعالی: {وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ} [الذاریات: 56].

ئه ی موسولمانی ئازیز، سهرنجت دهخمه سهر ئه م ئایه ته پیرۆزه ی الله تعالی که

دهفه رموویت: {ولقد بعثنا فی کل امة رسولا} واتا: به راستی بۆناو هه موو ئوممهت و

نه ته وه یه که له هه موو سهرده میکدا په یامبه ریگمان ناردوو،

{أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ} واتا: بۆ ئه وه ی پێیان بلێ که ته نها خوا بپهرستن و،

له (طاغوت) و یاسا پوچه له کانی به دووربن.

لیره دا خوای پهروه ردگار دوو خالی زۆر گرنگی باس کردوو له م ئایه ته پیرۆزه: (پهرستنی الله

به تاک و ته نها، و وه لانی طاغوت و دوور کهوتنه وه لپی).

که ههر پێغه مبه ره یکه له گه ل ئوممه ته که ی خویدا له سهره تا دا بانگه شه ی ئه م دوو خاله

گه وه ره ییه ی کردوو که بناغه ی دینی ئیسلامه.

وه الله جل وعلا له ئایه تیکی تر دا دهفه رموویت: {وما أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي

إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ} واتا: به راستی له پێشی تو ئه ی محمد صلی الله علیه وسلم چی

پێغه مبه ریگمان ناردوو ئیلا وه حیمان بۆ ناردوو که هه یج خوایه ک نییه جگه له من وته نها من

بپهرستن.

سهرنج: موسولمانی ئازیز لیره دا وشه ی (فاعبدون) واتا (لیوحیدون) واتا بهر قه رارکردنی

ته وحید و پهرستنی الله به ته وحیده وه.

جۆره کانی یه کخوایه رستی {ته وحید}

• توحید الربوبية: واته پهرستنی الله تعالی له پهروه ردگاریه تا.

• توحید الالهية: واته به ته نها پهرستنی الله تعالی له پهرستندا.

• توحید الاسماء و الصفات: واته به ته نها الله پهرستی له ناو و سیفه ته کانی

با پێین جوانتر له هه رسی جۆره که ی تیرابمیین و روونی بکه ینه وه:

۱. به ته نها الله پهرستی له پهروه ردگاریه تی (توحید الربوبية): واتا باوهرت وایی ته نها الله ﷻ

ئه تزیییت و ئه تمرییت و رزقت ده دا و دروستکه ری هه موو شتی که، هه ر وه ک الله تعالی

دهفه رموویت: {اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ} {الزمر: ۶۲}.

{الله خلق كل شئ} واتا: بهراستی خوا به ديهينهري هه موو شتيكه {وهو على كل شئ وكيل} واتا: هه ر ئه و به هه موو شتيكدا راده گاو تواناي هه موو شتيكي هه يه، خوئ سهرپه رشتيكاري هه موو شتيك ده كا چوئن حيكمه تي بيخوازيٽ.

٢. به ته نها الله په رستى له په رستندا (توحيد الالهية):

ئه وه يه كه عبادته ته كان ته نها بو الله ﷻ بكهيت، بو هيچ ريبازيک و هيچ قه بر و كه سيك يا خود تاغوتيک نه يكهيت .

الله تعالى ده فهرموويٽ:

{قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} (الأنعام ١٦٢)

واتا: ئه ي پيغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم)، ئه ي ئيماندار بلئ بهراستی نوټرو حه ج و دروشمه كاني و (سهرجه م چاكه و به ندايه تيم) هه روه ها ژيان و مردنم تايبه ته بو خواي په روه ردگاري جيهانيانه وه.

٣. به ته نها الله په رستى له ناو و سيفاته كاني الله ﷻ (اسماء الوصفات): واتا باوه رت به هه موو

ناوو سيفاته كاني الله ﷻ به و ليكدانه وه يه ي كه له قورئان و سونه ت هاتووه...

هه روه ك الله ﷻ فهرمووييه تي: {وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا} بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ} {المائدة ٦٤}

گاوره كان (يهوديه كان) ووتيان خوا ده ستى به ستراره: {وقالت اليهود يد الله مغلولة}: (فه نحاس) يه هودي نه فام و نه زان گوتي: خوا ده ستى زنجيركراوه و به ستراره، بوئه وا رږدو چروكه و، رزق و رږزي به به نده كاني خوئ نادا! ...

له وه لامى ئه م نه فامه دا، الله ده فهرمويٽ: {غلت أيديهم} ده ك ده ستى ئه وان كه له بچه و ئيفليج بئ و، شه له ل لئى بداو، هه رئه وانيشن رږدو چرووكن، پاشان الله نه فرينيان لئ ده كا و ده فهرموويٽ: {ولعنوا بما قالوا} وه له به ر ئه و قسه شيان، نه فريني خويان ليكرا، بوئه به رده وام چكووس و به خيلن {بل يداه مبسوطتان} نه خير ده ستى خوا نه به سراوه، وه كو ئه وان ده لين، به لكو هه ردو ده ستى خوا هه ميشه و به رده وام والاو گوشادن وه فهرمووييه تي: {وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا} {الاعراف ١٨٠}

واته: خواي گه وره ناوه جوانه كاني هه يه تو به و ناوه جوانانه وه له خوا بپاريړه وه و بلئ: يا رحمن يا كريم يا عزيز، وه ته وه سولي پئ بكه و بلئ: خوايه بو خاتري ناوه جوانه كانت، (هه ركه سيك نه وه دو نو له ناوه جوانه كاني خواي گه وره له به ر بكات و لئى تيبيگات و له خويدا جيبه جيئ بكات ئه وه ده چيټه به هه شته وه، وه ژماره ي ناوه كاني خواي گه وره كه س نايزانيٽ ته نها خوئ نه بيٽ چونكه هه نديك ناوي هه يه له هيچ كتابيكي ئاسماني داينه به زاندووه و به هيچ پيغه مبه ريكيشي نه ووتووه و لاي خوئ هيشتوويه تيوه).

برایان و خوشکانی موسولمان سوپاس بۆ خوا ته وحیدمان روونکرده وه و باسماں کرد کهوا زانیماں چیه؟ و گرنگی چیه؟ ئیستاش باسی شرک دهکهین کهوا چیه؟ و مهترسی چیه لهسه ر مروف گهر ئه نجامی بدات؟ :

{الشرك وهو ضد التوحيد}

واته: شیرک پیچه وانهی یه کخوابه رستهیه

جۆرهکانی هاوبهشی دانان [الشرك] ده بیته سی جۆر

شیرکی گه وره، شیرکی بچووک، شیرکی شاراهه

شیرک له تاوانه گه وره مه ترسیداره کانه (کبائر الذنوب) له شه ریه تی خوی په روه ردگار. قال تعالی: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا} {النساء ۴۸}

واته: خوی گه وره ته نها له هاوبهش بریاردان خۆش نابیت

[إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ] به دلنیا یی خوی گه وره هه رگیز خۆش نابی له که سیك که شه ریک بۆ خوی گه وره بریار بدات و له سه ر شیرک بمری و ته وبه نه کات [وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ] وه جگه له شه ریک دانان بۆ خوی گه وره چه ندیك مروف تاوانی گه وره ی هه بی ئه وه ئه که ویتته بهر ویست و مه شیئه تی خوی گه وره، خوی گه وره ویستی لی بیت لی خۆش ئه بیت به فه زلی خوی، وه ویستی لی بیت سزای ئه دات به دادپه روه ری خوی، به لام به هه میشه یی له ناگری دۆزه خدا نامینیتته وه [وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا (48)] وه هه ر که سیك شه ریک بۆ خوی گه وره بریار بدات ئه وه به دلنیا یی درۆو بوه تان و تاوانیکی یه کجار گه وره ی بۆ خوی گه وره هه لبه ستووه .

شیرکی گه وره:

وهک ئه وه ی هاوبهش بۆ خوی گه وره بریار بده ی، واته شتیکی تریان که سیکی تر بپه رستیت جگه له زاتی الله و بیکه یت به هاوتای په نا به خوی په روه ردگار. وهک په رستنی بت، دار، به رد، ئه ستیره ، ئاژه ل پادشایه کی دونیا ، سه رکرده یه ک ، پیغه مبه ریك... که سه که له ئیسلام ده رده چی ت و خاوه نی هه میشه ی دۆزه خ ده بی، هه روه ها هه موو کارو کرده وه کانی مایه پوچ ده بن هه رگیز له له دلێکدا له گه ل ئیمان کۆنابیته وه که سیك کوفری گه وره بکات تاوانه که ی یان سزا که ی کوشتنه له لایه ن ده سه لاتدارانی ولات، ده بیت ولاته که ولاتیك بیت ته واو ئیسلام بیت حوکی ئیسلامی تیدا به رقه رار بیت و گه ر تۆبه ی کرد لی ده بووری مال و خوینی پارێزراو ده بیت.

شیرکی گه وره چوار جۆری هه یه

• شیرکی دوعا کردن {الدعوة} بانگکردنی که سیکی تر له گه ل الله ﷻ.

دوعا کردن چونکه خۆه گه وره ترین عیبادته وه خوودی دوعا کردن عیبادته هه رکاتیك دوعات کرد بۆ غهیری الله ﷻ ئه وه شرک ئه نجام داوه وهک داوا کردن له قه بریک یان پغه مبه ریك یان

پیاوچاکیک . به لگه، قال تعالى: {وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ} {المؤمنون ١١٧}

واتا : ئه و كه سه ی خوايه کی تر پريار بدات و بيکاته شريکی الله ﷻ ، له کاتيکدا هيچ به لگه يه کی به دهسته وه نييه ، ئه وه به راستی حساب و لپرسينه وه که ی لای په روه ردگاريتی ، بی گومان بپاوه ر و خوا نه ناسان سهر فراز نابن.

• شیرکی نيهت و ويست و مه به ست {النیه ، الارادة ، قصد}:

ئهمش ئه وه يه که تو نيهت و مه به ست بۆ خودای گه وره نه بيت، واتا کاتيک کاریک ده که يت نيهت بۆ خودای گه وره نه بيت له کار و کرده وه کانت. نابيت کاریک بکه ی بۆ که سيک وه ک ئه وه ی که ئيعجابی بکه ی بليت هه تا ئه و که سه به دلی بيت واتا کاره که بۆ رازی کردنی که سه که يه نه ک بۆ رازی کردنی خودای گه وره.

• شیرکی خوشه ويستی {المحبة}:

واتا که سيکت خوشبويت ئه وه ندت خوشبويت وه ک بليت يه کسانى بکه ی به خوشه ويستی خودای گه وره، واته ئه گهر ئه و که سه هه رچی پى بلی ئه ی کات جا باش بيت يان خراپ کاره که ئه و نده ی که سه که خوشده ویت هه موو شتيکی به گوئ ده کات ئه وه ش له ناو ئه و که سانه باوه که عاشقن که ئه و که سه هه موو دلی دا گیر کردووه و خودای گه وره ی له بير کردووه. هه روه ک الله تعالى ده فهرمويت: {وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ} واته: [وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا] له ناو خه لکيدا که سانیک هه ن جگه له خواى گه وره ئه که نه شيریک و هاوشيوه بۆ خواى گه وره [يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ] ئه و شيریکانه يان خوش ئه وئ وه کو خوشه ويستی خوا، چه نديک خواى گه وره يان خوش ئه وئ ئه وانيشيان به ئه ندازه ی خواى گه وره خوش ئه وئ، يا خود بته کانيان خوش ئه وئ به ئه ندازه ی ئه وه ی که ئيمانداران خوايان خوش ئه وئ [وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ] به لام باوه رداران خواى گه وره يان له وان خوشتر ئه وئ، يان ئيمانداران خواى گه وره يان زياتر خوش ئه وئ له خوشه ويستی ئه وان بۆ بته کانيان ئه و دوو ته فسیره ی هه يه [وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرْوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا] ئای ئه و سته مکارانه که که سانیکيان کردووه به شيریک و وه کو خواى گه وره خوشيانيان ئه وئ کاتيک که له رۆژي قيامهت سزای خواى گه وره ئه بينن ئه و کاته ئه زانن که هيژو توانا ته نها بۆ خواى گه وره يه و خوايه کانی ئه وان بی ده سه لاتن و ناتوانن سزای خواى گه وره يان له سه ر لابه دن [وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ (165)] وه سزای خواى گه وره يه کجار سه خته.

• شیرکی گوپرايه لکردن {الطاعة} به قسه کردن و گوپرايه لى کردن وه کو ئه وه ی چۆن به قسه ی الله ﷻ ده کات زياتر به قسه ی فلان و فيسار ده کات زياتر فه رمانه کانی به نده (عبد) جيبه جئ ده کات ئه گهر ئه و فه رمانه ی ئه و ده ريده کات پيچه وانه ی فه رمانه کانی الله ﷻ ش بيت ئه و به گوئی ده کات و گوپرايه لى ده کا واتا فه رمانه کانی الله ﷻ پشت گوئ ده خات وه

ئەگەر حەللىيان بۇ حەرام کرد و حەراميان بۇ حەلال کرد ئەمىش گوپرايه لىان بوو ئەو شىركى گەورەيه.

قال تعالى: {المص {۱} كِتَابٌ أَنْزِلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ لِتُنَذِرَ بِهِ وَتُذَكِّرَ لِلْمُؤْمِنِينَ {۲} اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مَن دُونِهِ أُولَئِكَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ} {الاعراف ۱-۳} واتا : سەرەنچى سەرەتاي سورەتى البقرە بکە، ئەم قورئانە كىيىپكە بۇ ھاتۆتە خوارەو ھەواتە با سەغلەتى لە دل و دەروونت نەبىت ، بۇ ئەو ھى خەلکى پىي بىداربەكەيتەو ھەواتە ھەر ھەواتە يادەو ھەريشە بۇ ئيمانداران ، خەلکىنە شوين ئەو بەرنامە بکەون کە پەرەردگاتانەو ھەواتە ھەنراو ھەواتە ، جگە لەو زاتە شوينى ھىچ لە پشتيوان و خوشەويستىكى تر مەكەون ، کەم ياداو ھەري وپەند و ھەردەگرن بىردەكەنەو .

موسولمانى ئازىز ئەمەي تا ئىستا باسما کرد شىركى گەورە و جۆرەکانى بوون ، ئىستا باسى شىركى بچووک دەكەين:

شىركى بچووک: شىركى بچووک برىتيە لە {الرباء} واتە کارىک بکەيت بۇ ناوبانگ و خو دەرخستن.

خاوەنەكەي لە ئىسلام دەرنەچى بەلام ئەگەر ھەر بەردەوام بىت لەسەر ئەو، کافر دەبىت واتە ئەگەر کار و کردەو ھەکانى ھەك نوپۆ و ھەج و زەكات بکەي بۇ ئەو ھى بلىن کەسى چاکە ئەو شىركە ، واتا چاکەيەك دەکا ھەتا بلىن پياوى چاکە يان نوپۆ دەكات و يان ئافرەتى چاکە ھىجاب دەكات بۇ ئەو ھى کەسىک لى رازى بىت. ھەر ھەواتە رسول الله ﷺ دەفەر مووئى ئاگادارى شىركى بچووک بن... وتيان يا رسول الله شىركى بچووک چيە؟ فەر مووى: الرباء....

شىركى شاراوە: برىتيە لە شىركى شاراوە : ھەك ئەو ھى خەمى دونيا و خەمى دونيا دلى پىر کردوون وشە جوان و ئارەزوو ھەكانت زال بوو بەسەرتدا و خواي گەورەت لەبىر نەبىت نەزانى بۇ چى دروست بووى، بە بەلگەي فەر موودەي پىغمبەرمان ﷺ { شىرك لەم ئومەتەدا زۆر شاراوەترە لە پۆشتنى مېروولەي رەش لەسەر بەردىكى رەش لەشەويكى تاريك و شەو ھەنگدا.

أبو بكر الصديق (رەزاي خواي لى بىت) بە پىغمبەر صلى الله عليه وسلم فەر موو : ئەي پىغمبەر خوا ﷺ کە فارەتەكەي ئەو چيە؟

فەر مووى: {أَنْ تَقُولَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْرَكَ بِكَ شَيْئًا وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ} واتا // (كە فارەتەكەي ئەو ھى) بلىت : خودايە پەنات پىدەگرم لەو ھى کە ھاوەلت بۇ برىار بەم و ئاگادارىش بەم لىي، وە داواي لى خوشبوونت لى دەكەم لەو ھى کە بى ئاگام لىي و نايانم.

کوفر له رووی زمانه وهنیدا {شاردنه وه}
له رووی اصطلاح به مانای {شاردنه وهی حقه که ته وحید}

کوفر دوو جوړه :- کوفری گه وره کوفری بچووک

کوفری گه وره:

واتا له ئیسلام دهرده چیت، وه خاوه نه که ی گهر توبه نه کات ئه واکفره و بو هه تا تابه له دوزه خدا ده بیت په نا به خوی پهره ردگار.
حوکمه که ی: گهر توبه نه کات له ولاتی موسلمانان بیت، کافر ئه بی بکوژی له لایه ن وهلی ئه مری ده وله ته وه، گهر توبه ی کرد ئه و خوی و مالی پاریزراوه وه له ئاخیره ت گهر ته وه ی نه کرد بی به راستی ئه و خوی گه وره لی خوشنابی تا هه تا هه تابه له دوزه خه به لام ئه گهر ته وه ی کرد ئه و خوی گه وره لی خوش ده بی.

- کوفری به قسه و به کردار {قول و عمل}
- کوفری به قسه : واتا : به زوبان وهک وتنی قسه یه کی کوفری
- کوفری به کردار {عمل} واتا : به کردنی یان ئه نجامدانی کاریکی کوفری که به جهسته ئه نجامی بده،

کوفری گه وره پیچ جوړه :-

• کوفری به دروخته وه {کفر التکذیب}

ئه م جوړه کوفره جاریکیان به دل و جاریکیان به کرده وه و وه زمان وه یان حه لال یان حه رام کردن.

{قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ }
{الأنعام ۳۳}

واتا: به راسته ئیمه ده زانین که بیگومان ئه وهی که ئه وان ده یلین غه مبارت ده کات به لام بیگومان ئه وان تو به دروزن دانانین به لکو ئه و سته م کارانه ئایه ته کانی الله ﷻ ئینکار ده که ن

• کوفری لووتبه رزی {کفر الإستکبار}

وهک کوفری شیطان کاتییک الله تعالی فهرمانی پی کرد سوجه بؤ ئاده م به ری به لام استکباری کرد. قال تعالی: {وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ} {البقره ۳۴}

واتا : [وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ] پهروهردگار ئه مری کرد به فریشته کان که کړنؤشی پړیزو ئی احترام بو ئاده م بهرن که له شهربه تی خو ماندا حه رام کراوه ئه م شته تایبته بووه به وانه وه [فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ (34)] هه موویان سوجه دیان بو برد ته نها ئیبلیس نه بی که له جن بوو به لام زور خواپه رست و چاکه کار بوو له ناو مه لائیکه ته کاندا بوو ئه م سوجه دی نه بر دو ره فزی کردو ره تی کرده وه و خو ی به گه وره زانی و وتی من له و با شترم من له ناگر دروستکراوم و نه و له قور، وه له زانیاری خوی گه وره هه بوو که ئه مه کافر ده رنه چی وه کافر بوو .

• کوفری وازهینان و لادان {الإعراض}

وهک وازهینان له حه ق و کارنه کردنی جا ئه گهر به دل بیت یان به زمان یان به کرده وه . {مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ} {الاحقاف ۳}

واتا : [مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى] ئیمه ئاسمانه کان و زهویه کان و نه وهی له نیوانیاندا هه یه دروستمان نه کردو وه ئیلا به حه ق نه بیت، بیهوده و بی حیکمه ت نیبه، وه تا کاتی دیاریکراوی خو یان که پوژی قیامه ته [وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ (3)] وه کافران و بیباوه ران له و ناگادار کردنه وه و ترساندنه ی که کراون له قورئانی پیروژدا نه وان پشته تی نه که ن.

• کوفری گومان {الشک} : وهک نه وهی دوودل بیت له شوینکه وتنی حه ق یان دوودل بیت له و شته ی که حه قه، چونکه نه وهی داواکراوه بریتیه له وهی یه قینی ته واوت هه بیت به رسول الله ﷺ وه نه وهی که هیناویه تی وه نموونه بو ئه م جوړه کوفره به سه ره اته که ی سوره تی الکهف ده خهینه روو:

{وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا} {الكهف ۳۵}

واتا : [وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ] وه چو وه ناو باخه که ی خو ی و موسلمان هه کیشی برده ناوی و نیشانیدا که نه و زولمی له خو ی نه کرد به کوفر کردن و لووتبه رزی [قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا (35)] وتی: گومان نابهم نه م باخ و باخاته له ناو بجیت و بو هه میشه یی نه مینیتته وه.

{وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لِأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا} {الكهف ۳۶}

واتا : [وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً] وه گومان نابهم که قیامه ت هه بی و له دوا ی مردن زیندوو بینه وه [وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي] وه نه گهر زیندوو بوونه وه ش هه بی و دابنیین که بگه ریمه وه بو لای خوی گه وره [لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا (36)] نه وه له دنیا با شترم ده ست نه که و ی .

{ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا }
{ الكهف ٣٧ }

واتا : [قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ] هاوړئ باوه پداره که ی گفتوگوئ له گه لدا کردو پی و ت:
[أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ] ئایا تو کوفرت کرد به و خوایه ی که توئ له خوئ دروست
کردوو واته: ئاده می باوکت [ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ] پاشان خوئی له دلوپه ئاوئک له مه نی دروست
کردوو [ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا (37)] پاشان کردوتی به م مروقه ریکه هه موو ئه ندامه کانتی به ریکی
دروست کردوو .

{ لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا } { الكهف ٣٥-٣٨ }
واتا: [لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا (38)] به لام الله پهروه ردگاری منه وه هیچ که سیك
ناکه مه شهریکی پهروه ردگارم .

سهرنج: لیره دا گومانی برد به وه ی که و ئه و مولکه ی هه یه تی هه رگیز له ناو ناچیت، پاشان
گومانیک ی له وه خراپتری برد که گووتی قیامت به ریا نابیت.

• کوفری دوورووی {النفاق}

ئوه یه که به دل و کرده وه پروای پی نیه به لام به پروو که ش و ا دهرده خات که پروای پی
هه یه. قال تعالى: {وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ} {البقرة ٨} .
واتا : له ناو خه لکیدا که سانیک هه ن که ده لئین ئیمان و باوه رمان به خوا و به روئی قیامت
هیناوه . له راستیدا ئه وان درو ده که ن ئه وانه باوه ردار نین.
{ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ } {البقرة ٩}
واتا : به خه یالی خو یان واده زانن خودا و ئه و که سانه هه لده خه له یینن که باوه ردار ی
راسه قینه ن، که چی جگه له خو یان که سیان پی هه لئاخه له تیت به لام هه ست ناکه ن وتیناگه ن و
بیرناکه نه وه.

{ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ } {البقرة ١٠}
واتا : وانه ی له دل و دهر وونیان نه خو شی بی باوه ری و حه سوودی و کین هه یه ، خواش
دهر دیان گران و گاریگه ر ده کات و سزایه کی سه ختیش له دنیا و قیامت چاوه رییانه به هو ی
درو کردن و دزایه تیان بو ئیسلام .

{ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ } {البقرة ١١}
واتا : ئه وانه ی پیان گووترا تووی گونا ه و تاوان مه چه یینن له زه ویدا ، ده لئین به راستی ئیمه
ته نها چاکسازی ده که یین.

{ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ } {البقرة ١٢}
واتا : ئاگادار بن که به راستی هه ر ئه وانه ن تووی خراپه ده چیینن به لام به هو ی لووتبه رزی و
دهر داریبانه وه هه ستی پی ناکن و خو یان له گیلی دهن.

کوفری بچووک: ئەنجامدەری ئەم جوۆره له ئیسلام دەرنەچیت بەلام له سەرووی گوناھه گەورەکانه و سزای توندی له سەرە گەر تۆبە ی له سەر نه کات وه دەبیته هۆی لاوازه ئیمان . جوۆره کانی کوفری بچووک

- کوفری نیعمەت : { یَغْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ } { النحل ۸۳ }
واتا : نیعمەت و بەخششی خودا دەناسن ، پاشانیش نکۆلی لی دەکەن زۆربەشیان بی باوەرن .
- سویند خواردن به غەیر خودا : { من حلف بغير الا فقد اشرك }
واتا : رسول الله ﷺ هەرکەسیک سویند به غەیری خودا بخوات ئەوه شیرکی کردوو.
- کووشتنی موسلمان به ناحەق : { سباب المسلم فسوق وقتاله كفر }
واتا : جنیودان به موسلمان فیسقه ، وه کووشتنی کوفره (کوفری بچووک).
- نسبەت کردن بو غەیری باوک :
{ لَا تَزَعَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ أَبِيهِ فَهُوَ كُفْرٌ } { صحيح البخاري }
واتا : پشت مه‌که‌ن له باوکتان ، چونکه هەر که‌سیک پشت بکات له باوکی ، خۆی بداته پال که‌سیکیتر ئەوا کوفره ،

جوۆره‌کانی دوورووی :- بیر و باوەر { الاعتقادی }

کردار { عملي }

بیر و باوەر { الاعتقاد } شه‌ش جوۆره :-

- بە‌درۆ‌خستنه‌وه‌ی رسول الله ﷺ
- بە‌درۆ‌خستنه‌وه‌ی به‌شیک یان نیوه‌ی ئەوه‌ی رسول الله ﷺ هینای.
- رق لی‌بوونه‌وه له رسول الله ﷺ
- رق لی‌بوونه‌وه له به‌شیک له‌وه‌ی که رسول الله ﷺ هیناویه‌تی.
- رق لی‌بوونه‌وه له سەرکه‌وتنی دینی رسول الله ﷺ
- به‌که‌مبوونی دینی رسول الله ﷺ

کردار { عملي } پینج جوۆره :-

- کاتییک قسه‌ ده‌کات درۆ ده‌کات
- ئە‌گەر دژایه‌تی یه‌کیک بکات له‌ سنوور دەر‌ده‌چیت
- ئە‌گەر په‌یمان بدات ده‌یشکینیت
- ئە‌گەر شتیک به‌ ئامانه‌ت لای دابندریت خیانه‌تی لی ده‌کات
- ئە‌گەر به‌لین بدات پیچه‌وانه‌ی ده‌کات

پیناسه‌ی تاغوت :-

الطاغوت لغة من طغا وطفی، یطغى ویطغو طغیانا : مجاوزة الحد. وكل ما جاوز حده وقدره فقد طغى وهو طاغ، وطفی البحر هاجت امواجه ومنه قول الله تعالى :-
{إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ} {الحاقة ۱۱}

ته‌عریفی تاغوت له شه‌رعدا

• ابن تیمیه:-

که ته‌عریفی تاغوت ده‌کات ده‌لّیت تاغوت له توغیان‌ه‌وه هاتووه، توغیانیش له سنور ده‌رچوونه‌وه هاتووه، هه‌رکه‌سی که هه‌ر جوّره عیباده‌تیکی بۆ ئەنجام‌بدریّت ئەگەر پێی ناخۆش نه‌بیّت ئەوه تاغوته.

له‌به‌ر ئەمه هه‌رکه‌سی له حوکم بیریته‌وه بۆ لای به‌ی قورئان و سوننه‌ت ئەوه تاغووته، فیرعه‌ون ناوبراو به تاغووت. قه‌ومی عادیش ناوبراو به تاغوت.

• ئیمامی محمد بن عبدالوهاب ده‌لّیت:-

تاغووت گشت ئەو شتانه ده‌گریته‌وه عیباده‌تیان بۆ ئەنجام‌ده‌دری جگه له الله ﷻ

• ابن بطین:-

ده‌لّیت: تاغوت هه‌موو مه‌عبودی که ده‌گریته‌وه جگه له الله ﷻ وه هه‌موو سه‌ریکی گومرا ده‌گریته‌وه که بانگه‌واز ده‌کات بۆ باطل و له‌به‌ر چاوی خه‌لک جوانی ده‌کات. هه‌موو ئەوانه‌ش ده‌گریته‌وه که خه‌لکی دایان ناوون بۆ ئەوه‌ی حوکم بکات له بینیناندا به حوکمی جاهیلیه‌ت.

هه‌روه‌ها کاهین و ساحیر ... ده‌گریته‌وه ئەوانه‌ی خه‌لک بانگ ده‌که‌ن بۆ په‌رستنی مردوو‌ه‌کان.

جوّره‌کانی تاغوت و سه‌رکرده‌کانی:-

۱_ تاغوتی حوکم کردن.

۲_ تاغوتی عیباده‌ت بۆ کراو

۳_ تاغوتی تاعه‌تکردن و شوینکه‌وتن.

تاغوته‌کان زۆرن و سه‌ره‌که‌کانیان پینجن:

یه‌که‌میان: شه‌یتان که بانگه‌وازی ده‌کا بۆ په‌رستنی غه‌یری الله ﷻ

: الله ﷻ فه‌رموو‌یه‌تی : {أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ}

{یس ۶۰}

واتا: [أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ] ئەى ئادەمیزاد ئایا عەھدو بەلینم لى
 وەرنەگرتن کە ئیوھ عیبادەتى شەیتان نەکەن [إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ (60)] لەبەر ئەوھى شەیتان
 دوژمنىكى ئاشکرای ئیوھىه .

شەیتان تاغووتى ھەرە گەورەھى، کە بەردەوام ھەول دەدات خەلک لە تاعەتى اللہ
 دووربخاتەوھ. زۆربەى ئینسانەکانیش شەریکایەتى شەیتان دەکەن لەوھدا، کە خەلکی لە
 پەرستنى اللہ لادەدەن ئەوانیش دیسانەوھ ھەر تاغووتن.

دووھم:- ئەو حاکمەى حوکمەکەى اللہ ﷻ دەگۆریت

{أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى
 الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا} {النساء 60}
 واتا: [أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا
 إِلَى الطَّاغُوتِ] (ابن عباس) دەفەرەمیت: (ئەبو بەرزەى ئەسلەمى) پێش مۆسلمان بوونى فالتچى
 بوو پریارى لە نیوان جولەکەکان دەدا لە کاتى ناکۆکیدا، چەند مۆسلمانیکیش چوون بۆ لای،
 خۆای گەورە ئەم سى ئایەتەى دابەزاند (الصحيح المسند): ئایا نابینى ئەوانەى کە بە گومانى
 خۆیان ئەلین: ئەى محمد صلى الله عليه وسلم ئیمانمان ھیناوە بەو قورئانەى کە بۆ تۆ
 دابەزیوھ وە بەو ئەو کتابانەى تریش کە لە پێش تۆدا دابەزیوھ لە کاتییدا کە ئەیانەوئى حوکم و
 پریار بەرن بۆ لای تاغوت و فالتچیەکان و ئەوانەى کە حوکم بەغەیری قورئانى پیرۆز
 ئەکەن[وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ] لە کاتیک کە فەرمانیان پیکراوھ لە ھەموو کتیبە ئاسمانیەکاندا
 کە کوفر بکەن بەھەموو تاغوتیک [وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا (60)] وە شەیتان
 ئەیەوئى گومرایان بکات و لە رێگای راست دووریان بخاتەوھ گومراکردنیکى زۆر دوور.

سێیەم:- ھەرکەسى کە حوکم بکات بە غەیری ئەوھى کە اللہ دایەزاندووھ وپریاریداوھ.

{وَمَنْ لَّمْ يَخُصَمْ بِاللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} {المائدة ٤٤}

قال ابن القيم

"ومن حاكم خصمه إلى غير الله ورسوله فقد حاكم إلى الطاغوت وقد أمر أن يكفر به، ولا يكفر
 العبد بالطاغوت حتى يجعل الحكم لله وحده"

واتا: ھەر کە سێک حوکمى بەریتەوھ بۆ غەیری یاسای اللہ و پێغەمبەرەکەى ﷺ ئەوا
 حوکمەکەى طاغووت کردووویەتى لە کاتییدا ئەو فەرمانى پى کراوھ کە بى باوهر بى بە
 طاغووت، وە بەندە بى باوهر نابیت بە طاغووت تاوھکو بەرقەرارى ئەوھ نەکات کە حوکم و
 یاسا ھەر بۆ اللہ-بیه.

چوارهم :كه سيك بانگه شهى ئه وه بكات كه خوئ عيلمى غهيب ده زانييت

{قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ} {النمل ٦٥}
واتا: - بلى هيچ كهس نيه غهيب بزانييت له ئاسمانه كان و له زهوى، جگه له الله ﷻ ئه وانه
نازانن خوئشان چ كاتيک زيندوو ده كرينه وه.

{وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ} {الانعام ٥٦}

واتا :- كليله كانى غهيب ته نها لاي خوئيه تى جگه له خوئ كهسى ديكه نايزانييت.

{عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا} {الجن 26}

واتا: - الله ﷻ هه موو غهيبه كان ده زانييت هيچ كهس ناتوانييت غهيبه كانى ئه و پى بزانييت.

ئهى موسولمانى ئازيز، له م ئايه تانهى الله بؤمان روون ده بيتته وه كه وا ههركهسى بانگه شهى
ئه وه بكات كه خوئ يان ههركه سيكى ديكه غهيب ده زانييت، ئه وه قورئانى به درؤ زانيوه په نا
به خوا. واجبه له سهر موسلمان كه خوئ بپاريژييت له وهى كه بروات بؤ لاي ئه وانهى كه
بانگه شهى علمى غهيب ده كه ن وهك ساحيره كان، كاهينه كان، وه فالگره وه كان خوئى له وه
بپاريژييت له ههركه سيكى كه ئه وان ده يلين، و باوه ريان پى نه كات. رسول الله صلى الله عليه
وسلم ده فهرمووييت: (من أتى عرافاً فسأله عن شيء فصدقه لم تقبل له صلاة أربعين يوماً)
واتا: ههركهسى بروات بؤ لاي (العراف) فالگره وه و پرسيارى لى بكات له بارهى شتيك ئه وا
نويژى چل روژى لى قبول ناكرييت.

ههروه ها رسول الله ﷺ ده فهرمووييت: من أتى كاهناً فصدقه بما يقول فقد كفر بما أنزل على
محمد ﷺ..

واتا: ههركهسى بروات بؤ لاي كاهينيكي يان ههركه رافيكي باوه ر بكات به ههركه چيهك كه
ده يلين، ئه وه به ته ئكيد كافربوو به وهى الله ﷻ دايبه زاندوووه بؤ سهر محمد ﷺ.

كه واتا خوشكان برايان به ته نها روئيشتن بؤ لاي ساحيره كان و كاهينه كان و فالگره وه كان سه به به
بؤ قبول نه بوونى نوئو، و عيباده ته كان.

پينجه م : ههركه سيكى كه ههركه جوهره عيباده تيكي بؤ ده كرييت وه پي رازى بيت، يان داوا له
خه لك بكات كه ههركه جوهره عيباده تيكي بؤ نه نجام بدهن بؤ غهبرى الله ئه وا طاغووته.
به لگه ئه م ئايه ته يه: {وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذُكِّ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي
الظَّالِمِينَ} {الأنبياء ٢٩}

واتا: ههركه سيكى له وانه بلى من ئيلاهم له گه ل الله دا ئه وا پاداشتى به جهه نه م ده ديه نه وه،
به و جوهره پاداشتى زالمان ده ديه نه وه.

شیخ محمد بن عبدالوهاب ده لیت: {صفة الكفر بالطاغوت أو الكفر بما يعبد من غير الله هو أن تتركها، وتغضبها، وتكفر أهلها، وتعاديهم}

وَأما معنى الإيمان بالله: فأن تعتقد، أن الله هو الإله المعبود وحده، دون من سواه، وتخلص جميع أنواع العبادة كلها لله، وتنفيها عن كل معبود سواه، وتحب أهل الإخلاص، وتواليهم، وتبغض أهل الشرك، وتعاديهم.

واتا: چۆنیه تی کوفرکردن به تاغوت به مجۆره یه که عه قیده ت واییت که عیبادته تی غه یری الله کاریکی پوچه و ناحه قه، وه ده بییت ته رکی بکه یت، و رقت لی بیته وه، وه هه رکه سیک ئه هلی تاغوت بییت لایه نگره کانی) ده بییت به کافریان بزانی، له گهل ئه وه شدا ده بییت دوژمنایه تیان بکه یت.

موسولمانی ئازیز لی ره دا الله تعالی نمونه ی پیغه مبه ر ئیبرا هیمان بو ده هی نیته وه و باسی ده کات و ده فه رموو ییت:

{قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ} {الممتحنة ٤}

واتا: [قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ] به دلنایای له ئیبرا هیم صلی الله علیه وسلم و ئه وانه ی که له گهلیدا بوون مامۆستایه تی و پی شه وایه تییه کی باش بو ئیوه هه بوو، واته: ئیبرا هیم صلی الله علیه وسلم و شوینکه وتوانی ئه وانه ی له گهلیدا بوون مامۆستا و پی شه وایه تی چاکن بو ئیوه، ئیوه ش شوین ئه وان بکه ون و به پرائه ت له کافران بکه ن [إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ] له دوا ی ئه وه ی ئامۆژگاری زۆری قه ومه که یان کردو بی ئومید بوون لیان پیان وتن: ئیمه به رین له خۆتان و دین و ربیازو ئه و بتانه یشی که جگه له خوا ی گه و ره ده یانیه رستن [كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا] ئیمه کافرو بیبا وه رین به دین و ربیازی ئیوه، وه له نیوان ئیمه و ئیوه یشدا دژایه تی و رق و کینه سه ری هه لدا و ده ستی پی کرد بو هه می شه یی و هه تا هه تای ی تا ئیوه له سه ر کوفرتان به رده وام بن و شه ریک بو خوا دانین، ته نها مه رجی شمان ئه مه یه که [حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ] تا به تاك و ته نها ئیمان به خوا ی گه و ره دین و به تاك و ته نها ده ییه رستن، وه ده سته ردا ری کوفرو شیرکتان ئه بن ئه و کاته له دوژمنه وه ئه بن به دۆست و خۆشه ویستمان.

ههروه‌ها شیخ محمد رحمه الله

ده‌لێت: ومعنى الكفر بالطاغوت أن تبرأ من كل ما يعتقد فيه غير الله، من جني، أو إنسي، أو شجر أو حجر، أو غير ذلك، وتشهد عليه بالكفر والضلال، وتبغضه، ولو كان أنه أبوك، أو أخوك

واتای کوفر به تاغوت به‌م جو‌ره‌یه:-

یه‌که‌م: ده‌بی‌ت به‌رائه‌ت بکه‌یت له هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی که خه‌لکی عه‌قیده‌یان پێیه‌تی، جا جنۆکه بی‌ت یان هه‌ر ئینسانێ بی‌ت یان دار و دره‌خت بی‌ت یان هه‌ر شتیکی‌تر بی‌ت.

دووهم: ده‌بی‌ت شایه‌تی بده‌یت واته ده‌بی‌ت بزانی‌ت و بی‌گه‌یه‌نیت و کاری پێ بکه‌یت که ئه‌و شته کوفره و گومراییه هه‌ر که‌سیک بیکات کافر و گومرایه وه رقت لێی بی‌ته‌وه له کاره‌که‌و له‌و که‌سانه‌ش که ئه‌و کاره ده‌که‌ن.

سێیه‌م: له‌مه‌شدا خاتری که‌س نه‌گریت ئه‌گه‌ر چی باب و برای خوشت بن چونکه بابه‌تی‌ک په‌یوه‌ندی به‌ الله تعالی بی‌ت نابێ‌ت بیر له‌به‌رژه‌وه‌ندی خو‌مان و هی‌چ که‌سیک بکه‌ینه‌وه و پێ‌ویسته ملکه‌چ بین بۆ بریاره‌کانی.

الله ﷻ له‌باره‌و ئیبراهیممه‌وه ده‌فه‌رمووێ که‌چی کرد و چی گوت له‌باره‌ی تاغوته‌کانی قه‌ومه‌که‌یدا. قال تعالی: ﴿وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا﴾ {مریم ٤٨}

واتا :- [وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ] وه لی‌تان دوور ئه‌که‌ومه‌وه له‌ خو‌تان و له‌و شتانه‌ی که ئی‌وه جگه له‌ خوای گه‌وره ئه‌یه‌هرستن [وَأَدْعُوا رَبِّي] وه من به‌تاک و ته‌نها عیباده‌تی خوای گه‌وره ئه‌که‌م [عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا (48)] به‌دلنیا‌یی من بی‌ئومید نابم له‌ دو‌عاو پارانه‌وه‌م، یاخود له‌ په‌رستنی خوای گه‌وره .

قال تعالی: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ {محمد ١٩}

ئهی محمد - صلی الله علیه وسلم - زانیاری‌ت هه‌بی و بزانه به‌وه‌ی که هی‌چ په‌رستراوی‌ک به‌ حه‌ق نیه شایه‌نی په‌رستن بێ جگه له‌ زاتی پیروزی الله ﷻ نه‌بی، وه به‌رده‌وام به‌ له‌سه‌ر ئه‌مه‌.

زانایان ره‌حمه‌تی خوایان لێ بێ فه‌رمووایانه که خوای تعالی داوای کردووه له‌ مه‌خلوقات که ده‌بی هه‌مویان الله تعالی بناسن و مانای لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ بزانی، چونکه گه‌ر الله نه‌ناسی و به‌ نه‌زانی بی‌په‌رستی و بی‌یته‌ ناو ئاینی ئیسلامه‌وه به‌ بێ ئه‌وه‌ی واتاکه‌ی بزانی ئه‌وا نه‌ها‌تو‌یته‌ته‌ ناو ئایینه‌وه‌.

سهرنج:

ئايه ته كه نوسراوه {فَاغْلَمْ} ...

ئهممه ليره فعلی داخوای/فهرمانکردنه (امرہ) واتا یانی بزانه...

که واتا با بزانیڼ الله داوای لی کردووین چی بزانیڼ؟

{أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ}...

بزانه که هیچ خوايهک نيه به حهق شايهني پهرستن بی جگه له الله ﷻ..

ئهی موسه لمانی ئازیز قورئان له بهر پیگه و گه ورهیی ئهم وشهیه دابه زیوه بۆ سه رجهم
یه یامبه ران (عليهم السلام) وه جن و انس هه مووی له بهر خاتری ئهم وشهیه دروستکراون..

که واتا با بزانیڼ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مهرجه کانی چیه و مانی مهرجه کانی چین:

مهرجی یه کهم: زانیڼ (العلم):

بزانه ره حمه تی خوات لیبت مهرجی یه کهم پیویسته واتای ئهم وشهیه بزانی به (نفي وإثبات)، نکۆلی و چه سپاندن با بیین روونی بکهینه وه چۆن نکۆلی بکهین و چه سپاوی بکهین له وشهی لا اله الا الله :

ئهی موسه لمانی ئازیز کاتیک تۆ ده فره موویت (لَا إِلَه) واتا نکۆلی ده کهیت له وهی کهوا هیچ پهرستراویک نيه شايهني پهرستن وبه ندایه تی کردن بیت، لیرده موسه لمانی ئازیز تۆ نکۆلیت له هه موو پهرستراویک کرد.

پاشان ده لیبت (إِلَّا اللَّهُ) واتا تۆ چه سپاندنت کهوا هه ر خوای گه وره خوای به تا کوته نها شايهني به ندایه تی کردن و پهرستنه.
کهواته ئهممه مانای لَا إِلَه إِلَّا اللَّهُ بوو که واجبه بیزانیڼ.

مهرجی دووهم: دلنیا یی (اليقين):

واتا ئه بی تۆ بی شک و گومان بی له وهی که ته نها الله شايهني پهرستنه و هیچ که سی تر یان شتیکی تر شه ریکی نيه و هه ر خوای خاوه نی هه موو که سیک و شتیکه ونابی هیچ گومانیکت له دلا هه بی .

مهرجی سییه م: نیاز یاکی (الإخلاص):

واتا هه موو عیبادت و کار و کرده وه یه ک پیویسته له پیناوی الله ﷻ بیت و نيه تت بۆ زاتی به رزی یه کلایی بکه یته وه . قال تعالى: {وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ} {البينة ٥} واتا: فه رمان کردن به یه کخواپه رستی

[وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ] وه ئه هلی کتاب فه رمانیان پی نه کرابوو ته نها به وه نه بی به تاك و ته نها عیبادت خوای گه وره بکهن به ئیخلاص و دلسۆزی و نیاز پاکیه وه وه شه ریکی بۆ دانه نیڼ.

مهرجی چوارهم: راستگوئی (الصدق):

بزانه ره حمه تت لیبت کهوا پیویسته راستگو بی له بهیه کگه یاندنی ئەم مانایه به نییه ت و زمان و کرده وه له بهرئه وهی خوی پهره دگار ئیمانیه که مان تاقی ده کاته وه وه به لگهش که لامی زاتی بهرزی (الله) یه که ده فهرمویت:

{أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ} {العنکبوت ۲}

واته: ئایا خه لکی وا گومان ئە بهن و وا حساب ئە کهن که وازیان لی بهین ته نها به وهی که بلین ئیمانمان هیناوه و تاقی نه کرینه وه؟

{وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ} وه به دنیایی ئوممه تانی پیش ئیوه یشمان تاقی کردۆته وه {فَلْيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلْيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ} {العنکبوت ۳}

ئه وانهی که به زمانیان ئەلین: ئیمه ئیمانمان هیناوه تا دهریکه وئ و خوی گه و ره ببینت که کئ راستگویه و کئ درۆزنه.

مه به ست له م ئایه تهی الله تعالی ئە وهیه که ده بی راستگو بین و به راستی الله بیه رستین و مونا فیک نه بین په نا به الله.

مهرجی پینجه م: خوشه ویستی (المحبه):

ئه ی موسولمانی ئازیز پیویسته وشه ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ت به راستی خوشبویت و به کرده وه و ره فتار بیسه لمینی و خوشویستن و رق لیبونه وه ت هه ره له پینا و ئەم وشه یه بیت و اسلام و ئە وهی له اسلام و فه رمانی الله ﷺ و رسوله کهیت ﷺ خوشبویت، وه کاتیک گویت له فه رمانیکی الله ﷺ بوو ئەوا یه کسه ره ملکه چی بی و به هه مان شیوه فه رمانی پیغه مبه ره که شی ﷺ که ره حمه ته بو هه موو جیهانیان.

مهرجی شه شه م: ملکه چبون و پابه ندبون (الانقیاد):

واتا ته سلیمی الله ﷺ بین و ملکه چی بین و فه رمانه کانی جئ به جئ بکهین و پابه ندبین پیوه ی. ههروه ک الله تعالی ده فهرمویت: {وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ} {الزمر ۵۴}

واتا: وه بگه ری نه وه بو لای خوی گه و ره و ته و به بکهن وه خۆتان ته سلیمی خوی گه و ره بکهن.

مهرجی حه وه ته م: رازی بوون (القبول):

واتا ئە ی موسولمانی خوشه ویست ده بی قه بولی بکه ی ئە وهی خوی تعالی فه رموویه تی و فه رمانی پئ کردووه و رازی بیت پیی به قبول بوونیک که به دل و به گیان قه بولی بکه ی و هیچ ره خنه یه ک نه گری له هیچ فه رمانیکی زاتی بهرزی الله ﷺ.

مهرجی هه شته م: کافر بوون (الکفر):

وه له پاش هه موو ئەمانه ئەم خاله گرینگترینیانه که بریتیه له: کافر بوون به وهی جگه له الله ﷺ بیه رستری (الکفر بما یعبد من دون الله): واتا ئە بی بی بهری بیت له هه موو شتی که بیه رستری یا خود طاغوت بیت یا خود شه ریک بریار بهیت.

له بهر ئه وهی خوای تعالی فه رمویییه تی: {فمن يكفر بالطاغوت ويؤمن بالله فقد استمسك بالعروة الوثقى} {البقرة ۲۵۶}

واته: {هه ر كه سيك كوفر به تاغوت بكات و ئيمان به الله بهيئييت ئه وا بيگومان خوئی گرتوو ه به په تيكي پته و ...}. ليره يه عروة الوثقى مه به ستی لا إله إلا الله و الله ﷻ به مهر جی دانا وه كه ده بی كوفر به طاغوت بكهیت، وشه ی (يكفر) واتا پيويسته ته كفيری هه موو ئه وشتانه بكهیت كه جگه له الله ئه په رسترین.

هاوبهشت دانان بو خودا له په رستندا

خودای گه وره ده فه رموویت: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا} {النساء ۱۱۶}

واتا: خوای گه وره ته نها له هاوبه شپرياردان خو ش نابیت [إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ] به دنيایي خوای گه وره خو ش نابی له هيچ كه سيك كه شهريك بو خوای گه وره پريار بدات [وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ] وه جگه له شهريك دانان بو خوای گه وره تاوان چه نديك گه وره بی هه ر كه سيك ئه نجامی بدات حه لالی نه كات خوای گه وره خو ش ئه بی له هه ر كه سيك كه ويستی لی بییت ئه كه ويته بهر ويست و مه شيئه تی خوا [وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ] وه هه ر كه سيك شهريك بو خوای گه وره پريار بدات [فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا (116)] ئه وه گومراو ويل بو وه گومراوونییکی زور دوورو له حه ق دوور كه وتوته وه .

{لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ} {المائدة ۷۲}

واتا: به هه شت حه رامه له هاوبه شپريارده ران [لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ] به دنيایي ئه و كه سانه كافر بوون كه ئه يانووت: خوای گه وره عيسای كوری مه ربه مه صلى الله عليه وسلم كه ئه يانووت: خوای گه وره تيكه ل بووه له گه ل عيسادا صلى الله عليه وسلم خوای گه وره ش وه لامي دانه وه به وهی فه رمووی: [وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ] عيسى صلى الله عليه وسلم فه رمووی: ئه ی به نی ئيسرائيل ئيوه عيباده تی الله بکه ن عيباده تی من مه که ن كه الله په روه ردگاری من و په روه ردگاری ئيوه شه منيش هه ر عه بدی خوام و عيباده تی خوای گه وره ئه كه م ئيوه ش له گه ل مندا عيباده تی خوای گه وره بکه ن [إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ] ئه مه هه ر قسه ی عيسايه صلى الله عليه وسلم هه ر كه سيك شهريك بو خوای گه وره پريار بدات و من بکاته شهريك بو خوای گه وره يان هه ر كه سيکی تر بکاته شهريك بو خوای گه وره [فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ] ئه وه خوای گه وره به هه شتی له سه ر حه رام ده كات وه شوینی ئه و ئاگری دوزه خه [وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ (72)] وه ئه و كه سه سته مكارو مو شريكانه هيچ كه سيك نبيه كه پشتيوانيان بی و له ئاگری دوزه خ رزگاريان بکات.

ئەم جوړه هاوبهش دانانه وهك:-

- پارانه وه له مردووان وه هاواركردنيان بويان وه نه زركردن و قورباني كردن بويان.
- هەر كهسئ له نيوان خویدا پاشان له نيوان خودا واسيته يهك دابنيت و لپيان بپاريتته وه داوای شه فاعه تيان لي بكات و پشتيان پي ببه ستيت ئه وا كافر بووه به ئيجماعي زانايان .
- هەر كهسئ هاوبهش دانهر به كافر نه زانيت يان گوماني هه بيت له كافريه تياندا يان رپچكه و رپيازيان به راست دابنيت ئه وا كافره.

● هەر كهسئ بروای وابيت كه جگه له رپيازی پيغه مبه ر ﷺ ته واوه يان حوكمی غه يری چاكتره وهك ئه وانه ي حوكمی تاغووتيان هه لېژارد ئه وانه كفرن.

● هەر كهسئ رقی له شتيك بيت كه پيغه مبه ر ﷺ هيناويه تي با كرده وه شي پي بكات ئه وا كافر بووه به پي و ته ي الله ﷻ { ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَخْبَطَ أَعْمَالَهُمْ } { محمد ۹ } ئه ي محمد ﷺ پيئان بلئ ئه وا به خودا و ئايه ته كاني و پيغه مبه ره كه ي گالته ئه كه ن، ئه وا به هوئ ئه و كار ه تان ئيتر به هانه مه هينه وه چونكه ئيوه كافر بوون ئه گهر چي ئيمانيشتان هينا بيت.

● هەر كهسيك گالته به شتيك بكا له دينه كه ي پيغه مبه ر ﷺ وهك گالته بكات به باسي ناو گور و قيامهت و به هه شت و دوزه خ به لگهش ئه و وته يه الله ﷻ يه { قُلْ أِبَالَهُ وَأَيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ } { ۶۵ } - لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ { { التوبه ۶۵-۶۶ } { واتا: ئه ي محمد ﷺ پييان بلئ : ئه وه به خوداي گه و ره و ئايته كاني گالته ده كه ن، به هوئ ئه و كار ه تان ئيتر هيج به هانه يه كتان مه هينه وه چونكه ئيوه كافر بوون دواي ئه وه ي ئيمانيشتان هينا وه.

● جادووگه ربه تي {الصرف} بو نموونه ؛ برپتیه له كاريكي جادووگه ربه تي مه به ست تييدا گوراني ئاره زووي مروقه وهك گوراني خوشه ويستی پياو بو ژنه كه ي يان رق لي بوونه وه ي واته : نووشته ي رهش {العطف} برپتیه له كاريكيت جادووگه ربه تي كه مه به ست تييدا شيرينكردني ئه و شتيه كه مروف ئاره زووي لي نيبه به رپگه ي شه يتان هەر كهسيك بيكات يان پي رازي بيت كافره وهك خودا ده فهرموويت {وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ} { البقره ۱۰۲ }

● يارمه تيدان و سه رخستني ئه و موشريكانه ي كه دژ به موسلمانان { وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ } { المائده ۵۱ }

واتا : ئه ي موسلمانان ئاگادار بن هەر كهسيك له ئيوه وه لائي بو گا ور و جووله كه هه بي و خوشياني بويت و سه ريان بخات و پشتيوانيان بيت و يارمه تيان بدات ئه وه له وان حساب ئه كریت و له وانه [إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (51)] به راستی خواي گه و ره هيدا يه تي كه سانيكي ئاوا زالم و سته مكار نادات كه وه لائو خوشه ويستي يان بو گا ورو جووله كه هه بيت.

● هەر كهسيك بروای وابيت كه وا ئه گونجيت له غه يری ئيسلام پروگراميكي تر ده ست نيشان بكات بو هه ندئ مه سائل : واتا له شه ريعة تي ئيسلام لا بده يت ، خواي گه و ره ده فهرموويت { وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ } { ال عمران ۸۵ } واتا : هەر كهئ غه يری ديني ئيسلام ديني تر هه لېژيريت ئه وا لي قبول ناكریت وه له قيامه تي شدا له خه ساره تمه نده كان ده ژميردريت دين ليره دا به ماناي مه نه ج ديت.

● پشت کردنه دینی خودا پاشان فیږنه بوونی و کار پی نه کردنی وهک خودای گه وره ده فهرموویت {وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ} {السجدة ۲۲}

واتا: کئ له وه سته مکارتره له کاتیکدا ئایه تی خودای گه وره ی بیرده خه یته وه له پاشا پشتی تی ده کات ئه و بیر خستنه وه ی به دل نیه پیئ ناخو شه ، ئیمه تو له له موجریمه کان ده که ینه وه .

پرسی یه کم

پیناسه کردن و ناسینی دوستایه تی و دزایه تی (الولاء والبراء)
الولاء له زمانه وانیدا:- به چهند مانایه ک هاتووه له وانه: "نزیك بوونه وه، دوستایه تی، سهرخستن، وهرگرتن، شوین که وتن..."

ههروهک ابن الاعرابی فهرمویه تی: بریتیه له وه ی دوو که س شهر بکه ن، که سی سییه م ناو بژیوانیان بکات، جا ئاره زوویه کی له یه کیکیان هه بیټ و موالاتی بکات، موالاتی فلان و فلانی کرد واتا: خو شی ویست (لسان العرب).

الولاء له شهرعدا:- بریتیه له موافه قه کردنی بهنده بو خوی له وه ی خو شی ده وی و لیی رازیه له گوftar و کردار و بیروباوهری دل، بویه ناو نراوه وه لی خوا چوونکه ئه وه ی خو شیده وی که خوا خو شی ده وی، وه به وه رازیه که خوا پی رازیه (المدخل/۱۹۱)
بویه خو شه ویستن دژی دزایه تی، الله تعالی فهرمویه تی: { يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِّنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا } (سورة مریم/۴۵)
واتا: (ئهی باو کم به راستی من ده ترسم سزایه ک له لاین خوی میهره بان یه خه ت پی بگریټ، ئه وکاته ئیتر ده بیته یارو و یاوهری و پشتگیری شه یتان)

البراء له زمانه وانیدا :- به چهند مانایه ک هاتووه له وانه (خو دوور گرتن، خو به ریکردن، یان رق لی ههستان ، یان دوژمنایه تی)
ابن العربی ده لیت: به ریئه واتا:- کوټای پی هینا و دوور که وته وه، وه به ریئه کاتیک پرووی تییه لده کات، له وانه ش وته ی الله یه:
{بِرَاءَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ} (التوبة/۱)
بویه له شه وی به راءه مانگ خوی له روژ به ریده کات.

البراء له شهرعدا:- بریتیه له موافه قه کردنی بهنده بو خوی له وه ی که خوا رقی لییه تی و دزایه تی و لیی رازی نیه له گوftar و کردار و بیروباوهری دلدا، بویه نیشانه ی دزایه تی بریتیه له وه ی خوا دزایه تی و رقی لییه تی (المدخل/۱۹۱)

بویه ابن تیمیة 'رحمه الله' ده لیت: موالات دژی دزایه تییه، بنچینه ی موالات واتا: خو شو یستن و نزیک بوونه وه، وه بنچینه ی العداوة واتا: رق لیبونه وه و دوور که وته وه، جا ئه گهر وه لی خوا

موافق و شوینکه و ته بیت بوخوا له وهی خویشیده ویت و لپی رازییه وه له وهی رقی لییه تی و لپی نارازییه و فه رمانی پیده کات و نه هی لی ده کات، ئەوا دژایه تی ئەو جوړه موسلمانانه دژاییه تییه بوخوا ههروهک الله تعالی ده فهرموویت:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ} (الممتحنة/١)
واتا: (ئهی ئەو که سانه ی باوه پرتان هیناوه دوژمنانی من و دوژمنانی خوتان مه که نه دوستی گیانی به گیانی، له کاتیکیدا خو شه ویستی و سۆزی خوتانیان بو دهرده پرن)

بو یه ئه وهی دژایه تی خو شه ویستانی خوا بکات ئه وه دژایه تی خوی کردووه، ئه وه یشی دژایه تی بکات ئەوا جهنگی له گه ل الله به ریا کردووه بو یه پیغه مبه ر 'صلی الله علیه وسلم' فهرموویه تی: الله تعالی فهرموویه تی: ومن عادی لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة (رواه البخاري/ ٦٥٠٢) واته: هه رکه سیک دژایه تی خو شه ویستیکم بکات ئەوا جهنگی به رامبه ر من به من هه لگیرساندووه. (مجموع الفتاوی / ١٦١-١٦٠-١١).

بو یه ئه وهی خوی خو شیده ویت و شوینی ده که ویت و گوپراییه لی ده کات له ته کفیر کردنی موشریکان و خو به ری کردن لییان، ئەوا ئەو که سه وه لی خوا یه، ئه وه شی دژایه تی وه لی خوا بکات ئەوه دژایه تی خوی کردووه، ئه وه شی دژایه تی خوا بکات بیگومان کافر بووه به خوی بالاده ست.

پرسی دووهم

باسی ولاء و براء ده که یین له ئیسلامدا:
سهرنج: موسولمانی ئازیز، بابه تی ولاء و براء گرنگییه کی زۆری هه یه له ئیسلامدا ، هه ر بو یه هه ندیک له سه ری رۆیشتووین و روونکردنه وه مان له سه ری داوه .

گرنگی الواء والبراء له دین و بیرو باوه ری موسلماندا

خو شه ویستی و دژایه تی یه که م رووکنی { لا اله الا الله } ن ئه وهی رووکنی یه که می نه بیت ئەوا رووکنی دووهم سوودی بۆ نابیت ، چونکه اثباتی کردووه به لام نه فی نه کردووه ، بزانه ره حمه تی خودات لی بیت خو شه ویستی و دژایه تی له بنچینه ی { لا اله الا الله } جیا که ره وهی نیوان کوفر و ئیمانه ، بو یه بنچینه ی { لا اله الا الله } یه چونکه { لا اله الا الله } له دوو به ش پیکدیت

به شی یه که م : { لا اله الا الله } واتا نه فی کردن واتا ره تکردنه وهی هه مووشتیک که ده په رستریت له غه یر الله ﷻ، کوفر کردن و به به تال زانین و ته کفیر کردن و خو به دوورگرتن له شوینکه و تووانی و گوپراییه لیکه رانی و ئەوانه ی که ده په رستن.
به لگه له سه ر ئه وهی کوفر کردن به وهی ده په رستریت له غه یری الله واجب ، وه الله کوفر کردنی تاغووت له پیش هینانی باوه ر به خوی هیناو وه ک ده فهرموویت: {لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ

الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنِ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ {البقرة : 256}

واته: به هیچ جوړیک زور کردن نییه له وهرگرتنی بیروباوهری ئیسلامدا (دینداری به زور نابیت بکړیت و دین به زور نادریت به سهر که سدا)، چونکه به پراستی ریږازی چاک و دروست؛ پروون و ناشکرا بووه و جیابووته وه له گومپرایي و سهرکه شی، جا ئه وهی باوهری نه بیت به - تاغوت - (که بریتیه له: هه موو ریږکه و ریږازو هیزو به رنامه و لادان و بتیک) و باوهری دامه زراو بهیښیت به خوا، جا بیگومان ئه وکه سه دهستی گرتووه به به هیزترین هوکاري رزگارییه وه، شوین دامه زراوترین بیروباوهر که وتووه، که هیچ پسان و هه لوه شانده وهیه کی بو نییه و هه میسه پته و دامه زراوه، خوی گه ورهش بیسه رو زانایه.

هه موو پیغه مبه ریږک بو ئه وه ره وانه کراوه، سهره تا بانگه وازی هه موو پیغه مبه ریږک بو ئه مه بووه، هه روهک تعالی ده فهرموویت: {وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۚ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ ۚ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ} [النحل : 36]

واته: سویند به خوا بیگومان ئیمه له ناو هه ر گهل و نه ته وهیه کدا پیغه مبه ریږکمان ره وانه کردووه و پیمان راگه یاندووه که پیمان بلیت: ته نها خوا بپهرستن، خوتان دووره په ریږ بگرن له هه موو په رستراویکی تر، جا هه بوو له و خه لکه (که بیرو هوښ و ژبری خوی خسته کارو به شوین راستیدا ده گه را) خواش هیدایه تی دها، هه شیان بوو خوی شایسته ی گومپرایي ده کردو به سهریدا ده چه سپا، که و ابوو بگه ریږن به سهر زه ویداو سهرنج بدنه، بزانه چون بوو سهره نجامی ئه و که سانه ی پروایان به به رنامه ی ئیمه نه بوو.

له ابی مالک سعد بن طارق له باوکیه وه ده فهرموویت: گویم له پیغه مبه ری خودا ﷺ فهرموویه تی: {من قال لا إله إلا الله كفر بما يعبد من دون الله، حرمة ماله ونمه، وحسابه على الله}

واتا: ئه وهی بلئ لا إله إلا الله وه کفر بکات به وهی ده په رستریت له غیری الله، ئه وه مال و خوینی حه رامه و حسابی بو لای خودای گه ورهیه {

به لگه له سهر ئه وهی به باتل زانینی ئه وانه ی له غیری الله ﷻ وه کوفرکردن و خو به ربکردن دروست نییه لیی هه تا له گهل شوینکه وتوانی ئه وانه ش هه مان شت نه کهیت (به ری بیت لییان) که په رستشی بو ده که ن. وهک الله ﷻ ده فهرموویت:

{قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ۗ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ} [المتحنة ٤].

ئهی ئیمانداران، به پراستی له ئیبراهیم و ئه وانه ی که له گهلیدا بوون نموونه یه کی چاکتان خراوته به رچاو، کاتیږ که به قه ومه که ی خو یانیان وت: دوی ساله ها بانگه واز، ئیمه به رین له

ئىيۈە و لەو شتانەش كە لەجياتى خوا دەپپەرستن، ئىيمە باوەرمان بەو دىن و ئاينەى ئىيۈە نىيە، ئىتر دوژمنايەتى و ڤقەبەرايەتى لەنيوانماندا بەريا بوو تا ئەو كاتەى كە باوەر بە خواى تاك و تەنھا دەهيئن، جگە لەو بەلپنەى ئىبراهيم دای بە باوكى و وتى: بىگومان داواى ليخوشبونت بۆ دەكەم، كە باوكى لەسەر كوفرو شيرك بوو، وە وتيشى: من تواناي هيچ شتيكەم نىيە كە لە ڤوژى قيامەت سزات لەسەر بگەڤنمەو و ئەگەر ئيمان نەهيئى [رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ (4)] ئەى ڤەروەردگار تەنھا پشتمان بە تۆ بەستوو و هەموو كارەكانمان تەنھا بە تۆ سپاردوو، وە بۆ لای تۆ گەڤراوينەتەو، وە سەرئەنجاميشمان لە ڤوژى قيامەتدا هەر بۆ لای تۆيە، واتە: دواتر لەو قسەيەى ڤەشيمان بوو وە كاتيەك كە زانى باوكى كافرو و لەسەر كوفر بەردەوامەو دوژمنى خواى گەورەيەو لەسەر كوفر ئەمرى بەرائەتى ليكرد .

بەشى دووهم : {إِلا الله} برىتيە لە اثبات واتا جيگير كردن، برىتيە لە دانپيدانانى خواى تاك و تەنھا، وە خوشتبويت وە خوشتەويستىت بۆى هەبيت بۆ شوينكەوتوانى و سەرخرانى خوشتەويستانى وەك دەفەرموويت {إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ} [المائدة : 55]

بەراستى تەنھا خوشتەويست و پشتيوانى ئىيۈە، هەر خواو پيغەمبەرەكەى ﷺ و ئەوانەن باوەرپان هيئاو، كە نويزەكانيان بەچاكى ئەنجام دەدەن و زەكات لە مال و سامانيان دەرەكەن و هەميشە دياردەى كړنوش و ملكەچيان بۆ ڤەروەردگار پيۈە ديارە. هەروەها الله ﷻ دەفەرموويت :

{مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا} [الفتح : 29]

محمد (صلی الله عليه وسلم) ڤەوانەكراوى خوايە، ئەوانەش كە لەخزمەتيدان و شوينى كەوتوون توند و تيزن بەرامبەر بى باوەرپان و بەبەزەيى و ميهرەبانن لەنيوان خوياندا، دەيانبنيت سەرگەرمى نويز و خواپەرستين، كړنوش و سوژدەدەبەن، هەردەم ئاواتيان بەدەست هيئانى ڤەزامەندى و پايە بەرزى يە لەلای خوا، نيشانەى چاكى و پاكيان لەناوچەوانياندا ديارى و دەرەوشيتەو لەئەنجامى سوژدەبردن و خوا پەرستياندا، جا ئەو بەرېزانە ئەو نمونەو پيئاسەيانە لەتەوراتدا، نمونەو پيئاسەشيان لەئىنجيليشدا وەك ڤوەكيك وايە كە لەسەرەتاو چەكەرەبكات، جا چەكەرەكەى بەهيژ كړدبيت، پاشان ئەستوور ببيت و ڤابوہستيت لەسەر قەدەكەى، ئەوہندە زوو پى بگات كشتيارەكان سەرسام بكات و پييان سەير بيت: چۆن وا پيگەيى؟! چۆن ئاوا خۆى گرت؟! ئەم پيئاسەيە بۆ ئەوہيە خوا كافران داخ لەدل بكات، جا خواى بەدەسلات بەلپنى بەوانە داوہ كە باوەرپان هيئاو و كردهو چاكەكانيان ئەنجام داوہ لەوان: كەليخوشبون و پاداشتى گەورەو بى سنووريان پيئەخشييت.

پرسی بییم: گرینگی خوشویستن و دژایه تی له قورئاندا وهک باسماں کرد که له دوای باسی خواپه رستی و حه رامیه تی دژکه ی هیچ حوکمیک له وه پروونتر و زیاتر نه هاتوو که الله تعالی پیداکری لی کردییت له خوشویستن بو الله تعالی و پیغه مبه ره که ی صلی الله علیه وسلم بو هه موو موسلمانان و دژایه تیکردنیان و ته کفیرکردنیان و زه لیل کردنیان ،ئهم پرسه ده که یین به چهند خالیک

خالی یه که م : باسی خوشویستی (الولاء)

خوشویستی و سه رخستن دروست نییه و حه رامه و کوفره ده بی ته نها بو الله تعالی و پیغه مبه ره که ی صلی الله علیه وسلم ئیمانداران ئه نجام بدریت .
 {اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ ۗ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ} [البقرة : 257]
 (257) واته : {اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا} خوی گه وره دۆست و پشتیوان و سه رخه رو یارمه تیده ری باوه ردارانه [يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ] له تاریکیه کانی کوفرو شیرک و بیدعه و گومرای و تاوان ده ریان ئه کات بو پرووناکی ئیسلام و ئیمان و سوننه ت و چاکه [وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ] به لام کافران دۆست و پشتیوان و سه رخه ری ئه وان تاغوته کان و پی شه وایانی کوفرن [يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ] که له نوورو پرووناکی ئیسلام و ئیمان و چاکه وه ده ریان ئه که ن بو تاریکیه کانی کوفرو شیرک و تاوان [أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (257)] ئا ئه مانه هاوه لی ئاگری دۆزه خن وه به نه مری تیایدا ئه میننه وه .

الله تعالی دۆستی ئیمانداران

{ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ} [محمد : 11]
 واته : ئه وه به هو ی ئه وه وه یه که به راستی خوا پشتگیرو پشتیوانی ئه وانیه که ئیمان و باوه ریان هی ناوه ، بیگومان بی باوه رانی ش هیچ پشتیوانیکیان نییه .

خوشه ویستی پیغه مبه ری خوا ﷺ له پیش خوشه ویستی هه موو به نده کانه

{الْبَيْتِ أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ۚ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ ۚ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَّعْرُوفًا ۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا} [الأحزاب : 6]

پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) نزیکتره به ئیمانداران له خودی خو یان (واته ده بییت له خو یان زیاتر خوشیان بو ییت و فه رمانه کانی له سه رو فه رمان و داخوازی خو یانه وه بییت)
 خیزانه کانی شی دایکیانن (دایکی ئیماندارانن ، دایکی مه عنه و یانن) خزمانیش هه ندیکیان له هه ندیکی تریان له پی شترن ، له قورئانی خوا دا ، له ئیمانداران و کۆچه ران ، مه گه ر له گه ل دۆستان و خزمان و ئاشنایانی خۆتان کاریکی چاک ئه نجام بدهن ، ئه و چاکه یه تان له نامه ی کرده وه کانتاندا بۆتان تۆمار کراوه .

ئيمانداران برای یه کترین

{إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ} [الحجرات : 10]
له راستیدا هه ر ئیمانداران برای یه کن، که واته هه ر کاتیک له نیوان دوو براتاندا ناکۆکی پهیدا بوو، ئیوه نیوانیان چاک بکه ن و ئاشتیان بکه نه وه، هه میشه له خوا بترسن و پارێزگار بن، بۆ ئه وهی ره حمتان پێ بکریت.

موسلمانان پشتوان و دوستی یه کترین

{إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِّنْ وَلَايَتِهِم مِّن شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجَرُوا ۚ وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَاقٌ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ} [الأنفال : 72]

واته: به راستی ئه وانهی که باوه ریان هیناوه و کۆچیان کردووه و تیکۆشاوان له پیناوی ئاینی خوادا به خۆیان و مال و سامانیانه وه، ئه وانهش که پیشوازیان له کۆچه ران کردو له مال و حالی خۆیاندا جییان کردنه وه و پشتگیریان کردن، ئا ئه وانه هه ندیکیان پشتیوانی هه ندیکی تریان، ئه وانهش که باوه ریان هیناوه و کۆچیان نه کردووه، ئه وه بۆتان نیه پشتگیریان بکه ن له هیچ شتیکیدا هه تا ئه وانیش کۆچ ده که ن (بۆ به یزکردنی ده وله تی ئیسلام)، خۆ ئه گه ر ئه و ئیماندارانه ی (که کۆچیان نه کردووه) داوای یارمه تی و پشتگیریان له ئیوه کرد بۆ سه رخستنی ئاینی ئیسلام، ئه وه پێویسته له سه رتان ئه وه بکه ن، جگه له سه ر ئه و عه شره ت و لایه نه ی که له نیوان ئیوه و ئه واندا په یمانیک هه بیّت (ئه و په یمانه مه شکینن)، خوای گه ورهش بینایه به و کارو کرده وانه ی که ده یکه ن.

ئیمانداران هه ر یه کن و له یه کترین

{وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ ۚ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ} [الأنفال : 75]

واتا: ئه وانهش که باوه ریان هیناوه له دوا ی کۆچ کردنی یه که م و کۆچیان کردو هه ول و کۆششیاندا (له پیناوی گه یاندنی به رنامه ی خوا) له گه ل ئیوه دا، ئا ئه وانهش له ئیوه ن (پله ی ئیوه یان هه یه)، ئه وانهش که (سه ره رای په یوه ندی ئیمانی) په یوه ندی خزمایه تیشیان هه یه، هه ندیکیان شایسته ترن به هه ندیکی تریان وه له به رنامه ی خوادا (واته ئه وان شایسته ترن له میرات به ریدا بۆ یه کتری)، به راستی خوا به هه موو شتیکی زاناو ئاگایه.

{وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ} [التوبة : 71]

واته: [وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ] باوه ردارانی پیاو و ئافره ت هه ندیکیان دوست و خۆشه ووست و سه رخه ری هه ندیکی تریان [يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ]

فهرمان ئەكەن بەچاكەو رېڭرى ئەكەن لە خراپە [وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ] وه نوێژه كانیان ئەنجام ئەدەن و زەكاتی ماله كانیان ئەدەن [وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ] وه گوێرایه لی خواو پیغه مبه ره كه ی ئەكەن صلى الله عليه وسلم [أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ] هەر كه سێك ئەم سیفه تانه ی تیابیت خوای گه و ره ره حم له و كه سانه ئەكات [إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (71)] به راستی خوای گه و ره زۆر به عیززه ت و بالاده ست و كار به جییه .

خالئ دووهم: باسی خو به ریکی کردنی له موشریکان (البراء)

به رائه ت کردن و ته کفیر کردنی موشریکان ورق لیبونه وه یان بزانه كه الله تعالى واجبی کردووه به رامبه ر کافران و هاو به شدانه ران.

[بَرَاءَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ] {التوبة : 1}

واتا: ئەمه به ری بوونیکی گه و ره و گرنگه له لایه ن خواو پیغه مبه ره كه یه وه بو ئەوانه ی كه په یمانتان له گه لدا به ستبوون له هاوه لگه ران (واته پسان و نه مانی ئەو په یمانانه یه كه له گه ل هاوه لگه راندا به ستراوه، چونكه ئەوان ده ست پیشخه ر بوون له شكاندنی په یمانه كه دا).

[قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ] {لَا أُعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ} {الكافرون : 2&1}

(ئە ی محمد (صلى الله عليه وسلم) بلئ: ئە ی کۆمه لی بی باوه ر و خوانه ناسان. (1)

(2) من هه رگیز ئەو شتانه ی كه ئیوه ده یپه رستن نایپه رستم (چونكه من خواپه رستم).

[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ] {التوبة : 23}

ئە ی ئەو كه سانه ی باوه رتان هیناوه، باو و باپیران و براكانتان مه كه نه پشتیوان و خوشه ویستی خۆتان، ئەگه ر ئەوان بی باوه ریان خوش ویست و هه لیان بژارد به سه ر ئیمان و باوه ردا، هه ركه س له ئیوه پشت به وان به ستیت و خوشی بوین، ئائه وانه هه ر سته مكارن.

كه سێكت ده ست ناله ویت كه بروای به اللهی هینابیت له هه مان كاتدا مه یل و خوشه ویستی بو کافران هه بیت

[لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ] {المجادلة : 22}

كه سانێكت ده ست ناكه ویت باوه ر به یین به خواو به رۆژی دوا یی، له كاتیكدا كه سانێکیان خوش بویت كه دژایه تی خواو پیغه مبه ره كه یان كر دیت، ئەگه رچی ئەو دوژمنانه باوو باپیریان بن یان نه وه یان بن یان برایان بن یان عه شیره تیان بن، ئەوانه ی كه به و شیوه یه ن (ئیمان و باوه ریان له هه موو كه سێك لا به نرخه رو پیرۆزته ر)، خوا ئیمان و باوه ری له دیاندا

چه سپاندوووه و جیگیری کردوووه له بههره و میهره بانی تاییه تی خۆی، وه به هیزو گیانیکی تاییه تی له لایه ن خۆیه وه (مه به ست قورئان و ئیمان) پشتگیری کردوون و یارمه تی داو، سه رنجامیش ده یانخاته باخه کانی به هه شته وه که چه نده ها روبرا به ژیر دره خت و کۆشکه کانیدا تی ده په ریت، هاوړی له گه ل ژیا نی به پراوه دا، ئه وانه خوا لییان رازیه و ئه وانیش له خوا رازین، ئا ئه وانه دهسته و تاقم و حزب و لایه نی خوی گه وره ن، ئاگادارین که به راستی هه ر حزبی خوی په روه ردگار سه رکه وتووی راسته قینه ن.

ته و اوکاری سییه م

ابن جریح فه رموویه تی : پیمگه یشتوووه له ابه قحافه جنیوی دا به پیغه مبه ری خوا ﷺ ئه بوو به کر په زای خوی لیبت کۆله مسته یه کی لیدا له گه لی که وت به زه ویدا، دواتر به پیغه مبه ری خوا ﷺ گه یشت، پیغه مبه ری خوا ﷺ به ئه بوبه کری وت ئایا وات کردوووه؟ ئه بوو به کر فه رمووی به لی، پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمووی دووباره مه چۆ به لای ئه و کاره وه، ئه بوبه کر فه رمووی، والله ئه گه ر ئه گه ر شمشیرم لا نزیک بوایه له گه رده نیم ده دا، دواتر الله ئه م ئایه ته ی دابه زاند

ربوایه تی کراوه له ابن مسعود په زای خوی لیبت فه رموویه تی : ئه م ئایه ته به سه ر ابو عبید بن جراح دابه زی که باوکی خۆی عبدالله بن جراحی کوشتوووه له جهنگی ئوحودا وه به سه ر مصعب بن عمیر که براکه ی کوشت له جهنگی ئوحودا، هه روه ها به سه ر عمر کاتیک خالی خۆی عاص بن حشام بن المغیره کوشت له جهنگی به دردا، وه به سه ر علی حمزه و عبیده، کاتیک عتبه و شیهه ابن ربیع و لید بن عتبه یان که شت له جهنگی گه وره ی به دردا، ئا ئه مه ش واتای وته ی الله تعالی فه رموویه تی ((ئه گه ر باوکانیان بن یان کوره کانیان یاخود براکانیان یاخود خزم و عشیره ته کانیان بن))

ئه گه ر بروایان به الله و پیغه مبه ر هه بووایه ئه وه بۆی دابه زیوه و هه بوایه ئه وا نه یان ئه کرد پشتیوان و دۆست

{تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ} [المائدة : 80]

زۆربه یان ده بینیت رازین به خۆشه ویستی و پشتیوانی ئه وانه ی که بی باوه ر بوون، سویند به خوا ده ست پیسخه ربیه کی خرایان بۆ خۆیان ئه نجامداوه که خوایان له خۆیان تووره کردوووه (به و کاره یان)، (له قیامه تیشدا) له ناو سزای دۆزه خدا ده ییت بۆ هه میشه بمیننه وه.

(81) خۆ ئه گه ر ئه وانه باوه ریان به خوا و به م پیغه مبه ره و ئه و قورئانه ببوایه که بۆی

دابه زیوه، ئه وه ئه وانه یان نه ده کرد به خۆشه ویست و سه رپه رشتیاری خۆیان، پشتیان به وان نه ده به ست، به لام زۆربه یان تاوانبارو لادهر و یاخین و (حه ق و راستی مه به ستیان نییه، به لکو به رده وام دژایه تی ئاینی ئیسلام ده که ن).

حد ثنی محمد بن امر قال حدثنا ابو عاصم، حدثني عيسى، عن ابن ابي نجیح عن مجاهد قوله {وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ اَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ} [المائدة : 81]

خو ئەگەر ئەوانە باوەڕیان بە خواو بەم پیغەمبەرەو ئەو قورئانە ببوایە کە بۆی دابەزیو، ئەو ئەوانەیان نەدەکرد بەخۆشەویست و سەرپەرشتیاری خوێان، پشتیان بەوان نەدەبەست، بەلام زۆربەیان تاوانبارو لادەرو یاخین و (حەق و راستی مەبەستیان نییە، بەلکو بەردەوام دژایەتی ئاینی ئیسلام دەکەن.

ابن ابی نجیحە دەلێت دەربارەی تەفسیری ئەم ئایەتە. واتای. بۆ دوورووەکانە کە دەبێت نەکرێن بە جیگای متمانە و پشتیان پێنەبەستریب {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةٍ مِّنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوََاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ} [آل عمران : 118] ئەو ئەوانەو باوەڕتان هێناو، بە کەسانیکی تر جگە لە خۆتان متمانە مەکەن و نهێنی خۆتان لایان مەدرکێن، چونکە ئەوان کۆڵاندەن لە دروستکردنی تەنگانەو گێروگرفت و ناخۆشی بۆتان، ئاواتیان ئەوێهە دووچاری ئازارو کێشە بین، بە ئاشکرا رق و کینه لە دەم و دویاندا دیارە، ئەوێهە لە سینهیاندا شارديوێانەتەو زۆر گەورەترە لەوێ کە دەریدەخەن، بێگومان ئێمە نیشانەو بەلگەمان بۆ دیاری کردوون (تا دۆست لە دوژمن جیا بکەنەو)، ئەگەر عەقل و ژیریان بخەنەکار.

عبدالله بن احمد فەرموویەتی لە ابو موسی اشعری کە فەرموویەتی بە عمر بن خەتاب من نووسەریکم هەیه کە گاوە فەرمووی چیت هەیه؟ خوا کوشتارت بکات ئایا گویت لە وتەو خوا نەبوو

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةٍ مِّنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوََاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ }

فەرمووی ئەو ئەمیری باوەڕداران نوسینهکەو من بۆ دینهکەشی بۆ خوێ، امر فەرمووی.، والله رێزیان ناگرم مادام الله تعالی ئیھانەو کردن. بەرخیان ناکەمەو کاتیکی الله سەرشۆری کردن هەر لە عمر فەرموویەتی : متمانیان پێنەکەن چونکە خودا بە خیانهتکاری ناو بردوون، وە لێیان نزیک نەبنەو لە کاتیکیدا خودا فەرمانی بە درۆستەنەوێان کردووە، وە رێزیان نەگردن، لە کاتیکیدا خودا رێزی نەگرتن (13177) بیهقی (127/10) (20910) ابن تیمه فی (اقتضاء صراط المستقیم) (184/1) الالبانی فی رواة الغلیل (255/8) اسنادە صحیح

• الله تعالى هەرگیز کافران ناکات بە وەلی و سەرکرده بە سەر ئیمانداران

الله تعالى فەرموویەتی ((الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمُ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَّعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ۖ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا) [النساء : 141]

ئەوانەى كە خۇيان بۇ ئىوھ مەلاسداه چاوه پروانى بە سەرھاتتان دەكەن، ئەگەر سەر كە وتنىكتان لەلايەن خواوھ دەست بكەوئ دەلئەن: ئەى ئىمە لەگەلتاندا نەبووین؟! خۇ ئەگەر كافرەكان بەشەكەيان بىئە لە سەر كە وتەن، دوو پروەكان دەلئەن: ئايا ئىمە لەسەر ئىوھمان نەدە كرده و، نەمانەشت ئىمانداران زىانتان پىبگەيەنن، ئىنجا خوا لە رۆژى قىامەتدا دادوهرى دەكات لە نىوانتاند (ئەى بى باوهر و دوو پرووھكان) دلئابن ھەرگىز خوا نايەلئە بى باوهران بەسەر ئىمانداراندا دەست رۆيشتوو بن و رىشەكەنيان بكەن.

اللّٰهُ تَعَالٰى دەر مەوئە {لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ۗ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً ۗ وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ ۗ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ} [آل عمران : 28]

(28) نابىئ ئىمانداران، كافران بكەنە پشت و پەناو يارو ياوهرى خۇيان لەجياتى ئىمانداران، ئەوھى كارى وا بكات، ئەو كارەى دەبىئە ھۆى ئەوھى ھىچ پەيوەنديەكى ئىمانى بە خواوھ نەمىنەت، مەگەر لەبەر ئەوھى خۇتان بە پىگومان لە شەريان پيارىزن و قوتاربن امام الطبري لە تەفسىرى ئەم ئايەتە دەلئەت : ماناى ئەوھى بە ئىمانداران كافر مەكەن بە پشتيوان سەريان بخەن، دۆستايەتتەن بۇيان ھەبىت ، لەسەر دىنەكەتان وە سەريان بخەن وە بەسەر مۇسلمانان، لە غەيرى ئىمانداران و كەم و كورىيەكانى مۇسلمانانان لا ئاشكرا بكەن. چونكە ھەركەسەك ئەو كارە بكات ئەوا ھىچ پەيوەنديەكى لەگەل خودا نەماو، واتا : بە دلئىياوھ بەرى بووھ لە خوا وە خوداش بەرىيە لەو بە ھەلگەرانەوھى لە خودا و لە دىنەكەى خودا و چونى بۇ ناو كوفر (الطبري).

• ئەوھى پشتيان پى بىستى و سەريان بخات بەسەر مۇسلماناندا ئەوھ ھەر لەوانە ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۚ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِّنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ [المائدة : 51]

ئەى ئەوانەى باوهرتان ھىناوھ جولەكەو گاور مەكەنە يارو ياوهر و پشتيوانى خۇتان ئەوانە ھەندىكەيان پشتيوان و پشتيگىرى يەكتەن، ئەو كەسەى پشت بەوان بىستەت، ئەوھ ھەر لەوانە و (حسابى ئەوانى بۇ دەكرىت) بەراستى خوا ھىدايەتى قەومى ستەمكار نادات...

پرسى چوارەم

گرنگى الؤاء و براء لە سوننەتدا

پىغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم و ھاوھلان رەزا و رەحمەتى الله يان لىبىت زۆر گرنگيان بە بوارى دۆستايەتى و دژايەتى (الؤاء و براء) داوھ چونكە وەك و باسمان كرد لە دواى تەوھىد و ھەرامىيەتى دژەكەى گەورەترىن و پروونتەرىن داواكارى كە الله تعالى فەرمانى پىكرد بىت بەسەر بەندەكانى دۆستايەتى و دژايەتى بووھ بەيەتدان لەسەر جىابوونەوھ لە ھاوبەشدانەران:

پىغەمبەر صلى الله عليه وسلم كاتىك بەيەتى لە ھاوھلان وەرئەگرت و پىيانى ئەدا ئەيفەرموو (أبايعك على أن تعبد الله ، وتقيم الصلاة ، وترتب الزكاة، وتناصح المسلمين ،

وتفارق المشركين)، رواه النسائي (١٤٨/٧) وأحمد (٣٦٥/٤) (١٨٢٥٨). وقال الألباني في ((صحيح سنن نيسائي)): صحيح.

واته : بهيعه تان پي ئهدهم له سهر ئهوهي خوا بهرستيت، وه نويز ئه نجام بدهيت، وه زهكات دهر بكهيت، وه خوت له هاوبه شدانه ران جيا بكهيت هوه.

فهرمان كردن به خو به ريكردن له كافران و هاوبه شدانه ران :

جهري عبد الله البجلي فهرموويه تي: پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرمانى پي ده كردم به وهى (تنصح لكل مسلم ، وتبرأ من الكافر) مسنده الامام احمد [٣٥٧/٤].
واته ئاموزگارى هه موو موسولمانيك بكه ، و خوت بهري بكه له كافر .

ئه وهى دزايه تي ئيمانداران بكات دزايه تي خواي كردووه:

(ومن عادى لي ولياً فقد بارزني بالمحاربة). رواه البخاري (٦٥٠٢).
واته ؛ ههركه سيك دزايه تي خو شه ويستى كم بكات ئه وا جهنگى بهرام بهر من هه لگيرساندووه.

ئه وهى رقى له ئيمانداران بيت خواش رقى ليه تي:-

پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي: (من أحب الأنصار أحبه الله ومن أبغض الأنصار أبغضه الله) صحيح الجامع ٥٩٥٣.
واته: ئه وهى ئه نصاره كان (سهر خه رانى دين)ى خوشبويت ئه وا خوا خوشى ئه وييت، ئه وه شى رقى و كينهى بويان هه بيت ئه وا خوش رقى و كينهى بوى ههيه .
ههروه ها پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي: (لا يحب الأنصار إلا مؤمن، ولا يبغضهم إلا منافق، من أحبهم أحبه الله ومن أبغضهم أبغضه الله)، رواه الترمذي (صحيح الجامع ٧٦٢٩).

واته: ههچ كه سيك سهر خه رانى دين (الأنصار)ى خوشناوييت ته نها پرواداران نه بن، وه ههچ كه سيكش رقى لبيان نابيته وه ته نها دووروه كان نه بن، ئه وه شى خوشى بوين ئه وا خوا خوشى ئه وييت وه ئه وه شى رقى و كينهى بويان هه بيت ئه وا خواش رقى و كينهى بوى ههيه .

ئه وهى خوى بچوئييت به هه ر گه ل و نه ته وهيه ك ئه وا له وانه:-

پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي (من تشبه بقوم فهو منهم)، رواه أبو داود (اللباس/٣٥١٢) قال الألباني في صحيح أبي داود: حسن صحيح. (٣٤٠١)
واته: ئه وهى خوى بچوئييت به هه ر گه ل و هوزيك ئه وا له وانه.

مرووف له سهر دينى هاوريكهى:-

له ، أبو هريرة وه ره زاي خواي لبييت كه پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي (الرجل على دين الخليله، فلينظر أحدكم من يخال) رواه أبو داود (٤٨٣٣)، والترمذي (٢٩٧٨)، بإسناد صحيح.

واته؛ مروؤف له سهر دینی هاوړیکه یه تی، جا با هر یه کیکتان سهر بکات بزانیټ هاوړییه تی کی ده کات.

عبدالله کوری مسعود فهرموویه تی: پیاوړیک هات بو لای پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وتی: ئه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم چی ده لیت سهارهټ به پیاوړیک که گه لیکي خوښ ده ویت به لام شوینیان ناکه ویت و کرده وه کانیان ئه نجام نادات ؟ پیغه مبه ریش صلی الله علیه وسلم فهرمووی (المرء مع من أحب)،
واته : مروؤف له گهل خوښه ویسته که ی حه شر ده کړیت. (متفق علیه).

پته وترین په تی ئیمان بریتیه له دژایه تی و خوښه ویستی له پیناو خوا:-
ابن عباس ره زای خوی لی بیت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه به أبي ذري فهرموو ((أي عری الإیمان أوثق؟)) قال: الله ورسول أعلم، قال ((الموالة في الله ، والمعادة في الله و الحب في الله و البعض في الله))، رواه أحمد (۲۸۶/۴)، والطبراني في المعجم الكبير (۲۱۵/۱۱)، وقال الألباني في السلسلة الصحيحة (۱۷۲۸/۹۹۸):

واته: به هیژترین په تی ئیمان چیه؟ فهرمووی: خوا و پیغه مبه ره که ی زاناترن ، پیغه مبه ریش صلی الله علیه وسلم فهرمووی : دؤستایه تی له پیناو خودا، وه دوژمنایه تی له پیناو خودا، وه خوښ ویستن له پیناو خودا ، وه رق لیوونه وه له پیناو خودا .

هه سټکردن به تام و چیژی ئیمان بریتیه له خوښه ویستی بو ئه هلی ئیسلام و ئیمان:-
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی (ثلاث من كن فيه وجد حلاوة الإیمان: أن يكون الله ورسول أحب إليه مما سواهما ، وان يحب المرء لا يحبه إلا الله ، وأن يكره أن يعود في الكفر كما يكره أن يلقى في النار) رواه البخاري ۶۹۴۱.

واته ؛ سئ شت هه ن هه ر که س له دلیدا هه بیت به هو یانه وه هه ست به شیرینی و چیژ و شیرینی ئیمان ده کات ؛ خوا و په یامبهری لا خوښه ویستر بیت له هه موو شتیکی دیکه ، وه هه رکه سیکیشی خوښویت ته نها له بهر خوا خوښیویت ، وه چو ن پی ناخوښه فری بدریته ناو ئاگر له دوا ی ئه وه ی رزگاری ده بیت. ئاواش پی ناخوښ بیت له دوا ی باوه رهیانی بگه ریته وه بو کوفر و بی باوه ری.

له نعمان بن بشیر فهرموویه تی : پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی (مثل المؤمنین في توادهم وتراحمهم وتعاطفهم مثل الجسد إذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى) صحيح المسلم رقم (۶۵۲۹).

واته: نموونه ی ئیماندار له دؤستایه تی و به به زه یی بوون و خوښویستنیان بو یه کتر وه ک و نموونه ی لاشه یه ک وایه ، ئه گه ر ئه ندامیکی ئیش و ئازاری هه بیت ، ئه وا هه موو ئه و لاشه یه له پیناویدا بی خه و ده بیت و تا ده یگریټ .

له أبي موسى الأشعري (رهزای خوی لیبت) فهرموویه تی؛ پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی ((المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضاً ، وشبك بين أصابعه)) صحیح البخاری رقم (۴۸۱) و صحیح مسلم رقم (۶۵۲۸).

واته ئیماندار بو ئیماندار وهک خانوو وایه ههندیکی ههندیکی تری توند و قایم دهکات ، وه پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) په نجه کانی ههردوو دهستی کرد به یه کدا .

پرسی پینجه م

(به شه کانی خه لکی له الولاء و البراء)

له بیرو باوهری ئه هلی سوننه و جه ماعه تدا خه لکی له دوستایه تی و دژایه تیدا ده کرینه وه چه ند جوړیک به پیچه وانهی -خوارج و مورجیه-.

ابن تیمیة 'رحمه الله' ده لیت: سوپاس و زه مکردن و خو شه ویستی و رق لیبوونه وه و دوستایه تی و دژایه تی به و پیوه ره ده بیت که الله تعالی به لگهی له باره وه دابه زاندوه. {إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ} به راستی ته نها خو شه ویست و پشتیوانی ئیوه، هه ر خواو پیغه مبه ره که ی و ئه وانن باوهریان هینا وه، که نویژه کانیان به چاکی ئه نجام ده دن و زه کات له مال و سامانیان ده رده کهن و هه می شه دیارده ی کړنوش و ملکه چییان بو په روه ردگار پیوه دیاره.

{وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٌ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ} [التوبة : 71]

هه رکه سیک ئیمان و فسق و تاوانی تیابیت ئه وا خو شه ویستی و دوستایه تی پی دهریت به ئه ندازه ی ئیمان ه که ی، وه به رق لیبوونه وه ی به ئه ندازه ی فسق و تاوانه که ی، وه له ئیمان ناچیت ه دهره وه به یه کجاری به هو ی تاوان و گونا ه وه وهک هه ریه که له -خوارج و معتزله- ده لین. وه پیغه مبه ران و راستگو یان و شه هیدان و چا که کاران نا هینرینه پله ی فاسقان و سه ریچی کاران له ئیمان و دین و خو شه ویستی و رق لی بوونه وه و دوستایه تی و دژایه تی.

{وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ} [الحجرات : 9]

ئه گه ر دوو دهسته، یان دوو تا قم له موسولمانان بوو به شهریان، ئه وا ده سته جی هه ول بدهن ریکیان بخهن و ئاشتیان بکه نه وه، خو ئه گه ر لایه کیان هه ر ده ستریزی ده کرده سه ر لاکه ی تر، ئه وا ئیوه به گژ ئه وه یاندا بچن که سته م و ده ستریزی ده کات، هه تا ده گه ریته وه بو فه رمانی خوا... جا گه ر لایه نه سه رکه شه که بو فه رمانی خوا سه ری دانه واند، ئه وا ئیوه ناو بژیوانیکی دادگه رانه له نیوانیاندا بکه ن و دادپه روه ری ئه نجام بدهن، چونکه به راستی خوا ئه وان ه ی خو ش ده ویت که دادپه روه ری ئه نجام ده دن. (9)

(10) له راستیدا هه ر ئیمانداران برای یه کن، که واته هه رکاتیک له نیوان دوو براتاندا نا کوکی

پهيدا بوو، ئيوه نيوانيان چاك بكن و ئاشتيان بكنه وه، هه ميشه له خوا بترسن و پاريزكار بن،
بو ئه وهى ره حمتان پى بكرىت.

بهو پييه جوړى خه لك له دوستايه تى و دژايه تيدا دابه ش ده بىت بو سى به ش:
جوړى يه كه م: ئه و كه سهى كه شياوى الولاء يكي ته واوه و نابىت هيچ دژايه تيه كت بو
هه بىت: كه ئه وانيش ئيماندارانى پاكي يه كخواپه رستن له پيغه مبه ران و شه هيدان و
راستگويان و چاكه كاران له پيش هه موويانه وه پيغه مبه رى خوا ' صلى الله عليه وسلم ' كه
خوشويستنى واجبه له هه موو كه سيك زياتر هه تاوه ك له دايك و باوك و برا و خوشك و مال و
مندال دواتر خيزانه كانى و دايكانى ئيمانداران وه له ئه هلى به يت و هاوه له به ريزه كان ' رضى
الله عنهم اجمعين ' دواتر پيشينى ئوممه ت و شويكه وتوانيان به چاكه و ئيمانداران تا روژى
دواى. {وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ
فِي قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ} [الحشر : 10]

ئه وان هه ش كه به شوين كوچه ران و پشتيواناندا هاتن (تا كو تاى دنيا ئه مه دوعا و نزيانه و
به رده وام) ده لين: په روه ردگار له ئيمه و له برايانه شمان خوش ببه كه پيش ئيمه ريبارى
ئيمانيان گرته به ر و له دل هه كانماندا هيچ جوړه بوغو كينه يه ك مه خه ره دلمانه وه له ئاستى
ئه وان هه ئيمانيان هيناوه، په روه ردگار تا به راستى به سوژو به خشنده و ميهره بانيت.
هيچ كه سيك رقى له هاوه لان و سه له فى ئومه ت ' رضى الله عنهم ' نابيتته وه ئه گه ر كه مى ئيمانى
له دليدا هه بىت، به لكو ئه وان هه رقيان لييانه كه كو مه لانى دوړووى و دوژمنانى ئيسلامن له
رافضه و خوارج.

جوړى دووهم: ئه و كه سهى خوشه ويستيت بوى هه بىت و رقيشت لىي بىت به ئه ندازهى ئه و
ئيمان هه يه تى خوشت بويت و به ئه ندازهى ئه و تاوان و سه ريپچيه رقت لىي بىتته وه
بيگومان ئه گه ر نه گاته رادهى شيرك و كوفر، وه خوشويستنيشيان به وه ده بىت كه ئاموژگاريان
بكرىت و نابىت لييان بيدهنگ بيت له هه له و سه ريپچيه كانيان، وه حه دده كانيان و
ته ريبييه ته كانيان به سه ردا جپيه جى ده كرىت تاوه كو ته وبه بكن له تاوان و سه ريپچيه كانيان،
نه وه ك **خوارج** به رائه تى ته واويان لييكريت به هوى ئه نجامدانى تاوانى گه وروه وه وه نه وه ك
مورجيه ش خوشه ويستى ته واوى بوى هه بىت، به لكو ده بى دادپه روه رى بكرىت، ئه مه ش
ريچكهى ئه هلى سونه و جه ماعه يه.

جوړى سيمه م: ئه و كه سهى كه شايه نى دژايه تى و ته كفير كردنى و رق لىبوونه وه يه كى ته واوه
ده بى به ته واوه تى لىي به رى بيت ئه وانيش: كافران، طاغوتان و شويكه وتوانيان، وه
خوانه ناسان و هه ر يه كي ك بكه ويته ناو هه لوه شي نه ره ك له هه لوه شي نه ره كانى ئيسلام.
{إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ} [الممتحنة : 9]
به راستى خوا ته نها قه ده غه ي ئه وه تان لى ده كات كه پشتيوانى بكن له وان هه ي كه جه نكيان

به‌ریا کرد دژی ئاین و ده‌ریان کردن له شوینه‌واری خوټان و پشتیوانی ئه‌وانیان کرد پوټیان هه‌بوو له ده‌رکردنتاندا، ئه‌وه‌ش پشتیوانیان لی بکات و خوټی بوین، جا ئه‌وانه هه‌ر سته‌مکارن.. سورة: الممتحنة - آية: 9

{لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ} [المجادلة: 22]

که‌سانیکت ده‌ست ناکه‌وێت باوه‌ر به‌یئن به‌ خواو به‌ پوټی دواپی، له‌کاتی‌کدا که‌سانیکیان خوټ بویت که‌ دزایه‌تی خواو پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌یان کردبیت، ئه‌گه‌رچی ئه‌و دوژمنانه‌ باوو باپیریان بن یان نه‌وه‌یان بن یان برایان بن یان عه‌شیره‌تیا بن، ئه‌وانه‌ی که‌ به‌و شیوه‌یه‌ن (ئیمان و باوه‌ریان له‌ هه‌موو که‌سیک لا به‌ نرخ‌ترو پی‌رو‌زتره‌)، خوا ئیمان و باوه‌ری له‌دیاندا چه‌سپاندوووه‌و جی‌گیری کردوووه‌و له‌ به‌هره‌و میهره‌بانی تایبه‌تی خوټی، وه‌ به‌ هی‌زو گیانیکی تایبه‌تی له‌لایه‌ن خوټیه‌وه‌ (مه‌به‌ست قورئان و ئیمانه‌) پشتگیری کردوون و یارمه‌تی داون، سه‌رنجامیش ده‌یانخاته‌ باخه‌کانی به‌هه‌شته‌وه‌ که‌ چه‌نده‌ها روبر به‌ژیر دره‌خت و کوټکه‌کانیدا تی ده‌په‌ربیت، هاو‌پوټی له‌گه‌ل ژبانی به‌پراوه‌دا، ئه‌وانه‌ خوا لی‌یان رازیه‌ و ئه‌وانیش له‌ خوا رازین، ئا ئه‌وانه‌ ده‌سته‌و تاقم و حزب و لایه‌نی خوا‌ی گه‌وره‌ن، ئاگادارب‌ن که‌ به‌پراستی هه‌ر لایه‌ن و حزب و ده‌سته و تاقمی خوا سه‌رکه‌وتوو و سه‌رفرازن.

سورة: المجادلة - آية: 22

{قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ} [الممتحنة: 4]

ئهی ئیمانداران، به‌پراستی له‌ ئیبراهیم و ئه‌وانه‌ی که‌ له‌گه‌لیدا بوون نموونه‌یه‌کی چاکتان خراوه‌ته‌ به‌رچاو، کاتی‌ک که‌ به‌ قه‌ومه‌که‌ی خو‌یانیان وت: دوا‌ی ساله‌ها بانگه‌واز، ئیمه‌ به‌رین له‌ ئیوه‌ و له‌و شتانه‌ش که‌ له‌جیاتی خوا ده‌په‌رستن، ئیمه‌ باوه‌رمان به‌و دین و ئاینه‌ی ئیوه‌ نییه‌، ئیتر دوژمنایه‌تی و رقه‌به‌رایه‌تی له‌نیوانماندا به‌ریا بووه‌ تا ئه‌و کاته‌ی که‌ باوه‌ر به‌ خوا‌ی تا‌ک و ته‌نها ده‌هینن، جگه‌ له‌و به‌لینه‌ی ئیبراهیم دای به‌ باوکی و وتی: بی‌گومان داوا‌ی لی‌خوټ‌شوونت بو ده‌که‌م، که‌ باوکی له‌سه‌ر کوفرو شیرک بوو، وه‌ وتیشی: من توانای هی‌چ شتی‌کم نییه‌ که‌ له‌ پوټی قیامه‌ت سزات له‌سه‌ر بگه‌رینمه‌وه‌ ئه‌گه‌ر ئیمان نه‌هینن [رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ (4)] ئهی په‌روه‌ردگار ته‌نها پشتمان به‌ تو به‌ستوووه‌و هه‌موو کاره‌کانمان ته‌نها به‌ تو سپاردوووه‌، وه‌ بو‌ لای تو گه‌راوینه‌ته‌وه‌، وه‌ سه‌رئه‌نجامیشمان له‌ پوټی قیامه‌تدا هه‌ر بو‌ لای تو‌یه‌، واته‌: دواتر له‌و قسه‌یه‌ی په‌شیمان بووه‌وه‌ کاتی‌ک که‌ زانی باوکی کافره‌و له‌سه‌ر کوفر به‌رده‌وامه‌و دوژمنی خوا‌ی گه‌وره‌یه‌و له‌سه‌ر کوفر ئه‌مری به‌رائه‌تی لی‌کرد .

الحمد لله